

Kartläggning av olika former av rasism i Stockholms stads förskolor och skolor



Sammanfattning

Kommunstyrelsen har under år 2025 haft i uppdrag att i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna samt med stöd av representanter från civilsamhället och experter kartlägga förekomsten av alla former av rasism i stadens pedagogiska verksamheter. Uppdraget har resulterat i denna rapport, vilken syftar till att ge en ökad förståelse för hur olika former av rasism kan ta sig uttryck i Stockholms stads skolor samt belysa hur stadens förskolor och skolor kan utveckla arbetet med att upptäcka, hantera och förebygga olika former av rasism och rasistiska uttryck. Genom fokusgruppsintervjuer med elever från skolor i stadens olika stadsdelsförvaltningar, samt genom samtal med både förskole- och skolpersonal, framträder erfarenheter av olika rasistiska uttryck i de pedagogiska verksamheterna. Sammanfattningsvis visar kartläggningen, tillsammans med tidigare forskning och rapporter, att det finns behov av att stärka kunskapen och vidareutveckla det systematiska arbetet mot rasism, kränkningar och trakasserier i stadens pedagogiska verksamheter.

Innehåll

Inledning	5
Syfte och frågeställningar	5
Definitioner och begrepp	5
<i>Individuell och strukturell rasism</i>	5
<i>Olika former av rasism</i>	6
Tidigare forskning, undersökningar och kartläggningar	7
<i>Förekomsten av rasism i svenska förskolor och skolor</i>	7
<i>Kartläggningens lokala fokus</i>	8
Metod: Fokusgruppsintervjuer	8
Samarbeten	11
Resultat och diskussion	11
Rasismens uttryck i förskolan	11
<i>Förekomsten av rasism i förskolan</i>	11
<i>Arbetet mot rasism i förskolan</i>	12
<i>Förskolepersonalens önskemål för fortsatt arbete mot rasism</i>	20
Rasismens uttryck i skolan	21
<i>En normalisering av rasism i skolan</i>	21
<i>Orsaker och konsekvenser av rasismens normalisering i skolan</i>	30
<i>Det förebyggande arbetet</i>	34
Avslutning	40
Att tänka på i arbetet framåt	40
Kunskap och information	40
Välfärd och service	41
Delaktighet och inflytande	41
Avslutande reflektioner om kartläggningens omfång	42
Referenslista	43

Inledning

Denna kartläggning görs inom ramen för följande budgetuppdrag från Stockholms stads budget år 2025:

Kommunstyrelsen ska i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna och med stöd av representanter från civilsamhället och experter kartlägga förekomsten av alla former av rasism i stadens pedagogiska verksamheter. (3.7).

Syfte och frågeställningar

Syftet med kartläggningen är att genom intervjuer med elever ge en ökad förståelse för hur olika former av rasism tar sig uttryck i Stockholms stads skolor. Syftet är även att genom intervjuer med skolpersonal och förskolepersonal och med utgångspunkt i elevernas berättelser identifiera hur stadens förskolor och skolor kan stärka arbetet med att upptäcka, hantera och förebygga olika former av rasism och rasistiska uttryck.

Med utgångspunkt i elevers berättelser, forskning, rapporter och samtal med personal i förskolan och skolan svarar kartläggningen på följande frågeställningar:

- Hur ser elever att rasism tar sig uttryck i Stockholms stads skolor?
- Vilken typ av stöd, kompetens eller arbetsmetod ser elever, skolpersonal och förskolepersonal ett behov av att utveckla för att motverka olika former av rasism i förskolor och skolor?

Definitioner och begrepp

Individuell och strukturell rasism

Inom forskningen återfinns olika perspektiv på och definitioner av rasism. Det är ett komplext och svårfångat begrepp och samhällsfenomen, vars uttryck formas av historiska, kulturella och sociala kontexter. Rasism behöver inte nödvändigtvis grunda sig i föreställningar om biologiska rasers existens och/eller värde. I stället kan rasism lika väl utgå från idéer och fördomar om nationellt, kulturellt, religiöst eller etniskt ursprung, hudfärg eller andra föreställningar om skillnader mellan grupper.¹ Det kan ta sig

¹Arbetsmarknadsdepartementet. (2024). *Handlingsplan mot rasism och hatbrott*. [Handlingsplan mot rasism och hatbrott](#); Arneback, E., Jämte, J. (2017). *Att motverka rasism i förskolan och skolan*. (Stockholm: Natur och kultur); Ericsson, M. (2024). *Historisk forskning om rasism och*

uttryck på individnivå genom enskilda personers attityder eller handlingar, men också i form av strukturell rasism. Strukturell rasism innebär att rasistiska uttryck eller handlingar inte alltid är uttryckligen avsiktliga eller medvetna. Strukturell rasism är en del av samhällets strukturer, institutioner och normer. Det gör att vissa grupper systematiskt får sämre möjligheter eller behandlas annorlunda, även utan att någon aktivt försöker vara rasistisk.²

Olika former av rasism

Denna kartläggning eftersträvar att fånga en bredare förståelse av rasism och inkluderar därför olika former av rasism som kan ta sig uttryck i vårt samhälle. Dessa uttryck och former av rasism kan existera parallellt, men också förstärka varandra.³ Rasism kan komma till uttryck och skilja sig beroende på kontext, men också för olika grupper. Det grundas i olika historiska processer och gamla föreställningar om folkgruppers värde, tillhörighet och plats i samhället. Dessa föreställningar lever kvar och reproduceras på olika sätt, både i institutionella sammanhang och i vardagslivet, och påverkar således hur vissa grupper behandlas, bemöts och förstås.⁴ I Stockholms stads handlingsplan mot rasism lyfts fem former av rasism särskilt fram.⁵

- Rasism mot afrikaner och personer med afrikanskt ursprung – afrofobi
- Rasism mot judar – antisemitism
- Rasism mot romer – antiziganism
- Rasism mot muslimer – islamofobi
- Rasism mot urfolk, exempelvis mot samer

Till detta bör framhållas att rasism riktas mot fler grupper än de som presenteras ovan, exempelvis rasism mot asiater (sinofobi) eller rasism mot de meänkieli- eller finskspråkiga minoriteterna.⁶ Att andra former av rasism inte särskilt lyfts fram innebär inte att de inte existerar eller ska förbises. För ytterligare definitioner och

främlingsfientlighet i Sverige: En analyserande kunskapsöversikt (2:a uppl.). [Historisk forskning om rasism och främlingsfientlighet](#); Hellström, A. (2016). *Rasist? Inte jag. Om rasismer – en begreppsinventering*. [106FLH Rasist - Inte jag-rapport nov-16_inlaga.indd](#); Östberg, O. (2018). *Med egna ögon – Svenska vardagsförståelser av rasism*. [rapport med egna ögon svenska vardagsforstaelser av rasism.pdf](#)

² Arbetsmarknadsdepartementet. (2024). *Handlingsplan mot rasism och hatbrott*, s. 10–11; Ericsson, M. (2024). *Historisk forskning om rasism och främlingsfientlighet i Sverige: En analyserande kunskapsöversikt*, s. 22.

³ Arneback, E., Jämte, J. (2017). *Att motverka rasism i förskolan och skolan*, s. 93.

⁴ Stockholms stad. (2025). *Handlingsplan mot rasism 2030*. [Stockholms stads handlingsplan mot rasism](#); Forum för levande historia. (u.å). *Rasism*. [Rasism - Forum för levande historia \(hämtad 2025-11-20\)](#).

⁵ Stockholms stad. (2025). *Handlingsplan mot rasism 2030*.

⁶ Barnombudsmannen. (2021). *Om barns och ungas utsatthet för rasism*, s. 9. [om-barns-och-ungas-utsatthet-for-rasism_2021.pdf](#)

fördjupning om stadens arbete med att motverka rasism hänvisas läsaren till stadens handlingsplan mot rasism.⁷

Tidigare forskning, undersökningar och kartläggningar

Förekomsten av rasism i svenska förskolor och skolor

Rapporter från myndigheter och civilsamhället visar att rasism är vanligt förekommande i svenska förskolor och skolor. Samtidigt som det tas flera initiativ för att motverka rasism, så som regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott,⁸ upplever barn att rasismen ökar.⁹ I skolan upplever elever att rasismen normaliseras. Det kan handla om förolämpningar, rasistiska och nedsättande kommentarer, hån, fysiskt våld och rasistiskt klotter.¹⁰ Gränsen för vad som anses okej beskrivs ha förskjutits i skolan.¹¹ Det finns färre studier gjorda om rasism i förskolan. Genom tankesättet att små barn inte uttrycker ideologiska positioner ses rasism inte som ett problem i förskolan.¹² Men rasism existerar i förskolan, studier visar att barn socialiseras in i en etnisk maktordning, där ljus hudfärg anses mer önskvärd än mörk hudfärg, redan i tre till fyra års ålder.¹³

Strukturell rasism i förskolan och skolan uttrycks genom normer och mönster. Det kan vara att endast ha ett etnocentristiskt undervisningsmaterial och innehåll eller att ha olika förväntningar på olika barn.¹⁴ Detta skapar en osynlig struktur som resulterar i ojämlika förutsättningar. Forskning visar att positiva förväntningar på elever och barn är en viktig framgångsfaktor för lärande och utveckling.¹⁵ Samtidigt visar forskning att de elever som kategoriseras som svensk, flicka och som innehavare av en hög socioekonomisk position oftare möts av positiva förväntningar

⁷ Stockholms stad. (2025). *Handlingsplan mot rasism 2030*.

⁸ Arbetsmarknadsdepartementet. (2024). *Handlingsplan mot rasism och hatbrott*.

⁹ Unicef Sverige. (2025). *Civilsamhällets granskning 2025*, s. 27.

[18 UNICEF BarnsRättigheter Rapport low.pdf](#)

¹⁰ Diskrimineringsombudsmanen. (2024). *Förekomst av diskriminering 2024*. (Rapport 2024:2), s. 74–75. [Förekomst av diskriminering 2024](#); Friends. (2021). *Friendsrapporten 2021*, s. 27.

[Friendsrapporten 2021.pdf](#); Friends. (u.å.). *Kunskapsbanken – Rasism i skolan*. [Rasism i skolan | Friends](#) (hämtad: 2025-11-18)

¹¹ Barnombudsmanen. (2021). *Om barns och ungas utsatthet för rasism*, s. 18.; Institutet för mänskliga rättigheter. (4 mars 2025). *DOKUMENTATION: Samråd om ungas upplevelser av rasism. Skriftlig dokumentation från Institutet för mänskliga rättigheters samråd 4 mars 2025*, s. 13. [Dokumentation samråd med MR-institutet 4 mars](#)

¹² Arneback, E., Jämte, J. (2017). *Att motverka rasism i förskolan och skolan*, s. 74.

¹³ Arneback, E., Jämte, J. (2017). *Att motverka rasism i förskolan och skolan*, s. 110.

¹⁴ Arneback, E., Jämte, J. (14 december 2017). *Bredda förståelsen av rasism och antirasism i skolan*. [Emma Arneback och Jan Jämte: Bredda förståelsen av rasism och antirasism i skolan – Skola och Samhälle](#); Institutet för mänskliga rättigheter. (4 mars 2025). *DOKUMENTATION: Samråd om ungas upplevelser av rasism. Skriftlig dokumentation från Institutet för mänskliga rättigheters samråd 4 mars 2025*, s. 14.

¹⁵ Arneback, E., Jämte, J. (2017). *Att motverka rasism i förskolan och skolan*, s. 119.

medan kategorierna invandrare, pojke och låg socioekonomisk position oftare möts av negativa förväntningar i förskola och skola.¹⁶ Detta kallas även för ”de låga förväntningarnas rasism.”¹⁷ Det riskerar att påverka både barns skolresultat, framtidstro, självbild och tillit till samhället.¹⁸

Insatser mot rasism i skolan är ofta riktade mot uppenbara kränkningar snarare än mot den mer subtila strukturella rasismen. I förskolan är arbetet mot rasism ännu mer begränsat eftersom rasism inte anses vara ett problem i verksamheten.¹⁹ I många förskolor och skolor talas rasism om som något som sker utanför den egna verksamheten, vilket försvårar arbetet med att motverka rasism.²⁰ Det är därför nödvändigt att utveckla arbetet mot rasism i förskolan och skolan.

Kartläggningens lokala fokus

Tidigare forskning, kartläggningar och rapporter visar att rasism är utbrett inom förskola och skola. Dessa undersökningar är oftast gjorda på nationell nivå. Barnombudsmannen har påvisat ett behov av kartläggningar av rasism i förskolor och skolor på en lokal nivå. Exempelvis beskrivs ett behov av att belysa lokala normer, gruppdynamiker och sociala klimat för att kunna förstå barns utsatthet för rasism lokalt.²¹ Barnombudsmannen lyfter det kommunala arbetet mot rasism som viktigt för att skapa en gemensam definition av begreppet, vilket gör det möjligt att belysa rasismens omfattning och konsekvenser.²² Denna rapport kartlägger rasism i kommunala förskolor och skolor i Stockholms stad.

Metod: Fokusgruppsintervjuer

Kartläggningen har gjorts genom en tematiserade innehållsanalys av fokusgruppsintervjuer. Metoden har valts eftersom den ger möjlighet till en kvalitativ och fördjupad undersökning. Fokusgruppsintervjuer möjliggör även för interaktion mellan

¹⁶ Arneback, E., Jämte, J. (2017). *Att motverka rasism i förskolan och skolan*, s. 109.

¹⁷ Hubinette, T., Lundström, C. (2022). *Den färgblinda skolan. Ras och vithet i svensk utbildning*. (Natur & Kultur), s. 161.

¹⁸ Barnombudsmannen. (2021). *Om barns och ungas utsatthet för rasism*, s. 36.

¹⁹ Arneback, E., Jämte, J. (14 december 2017). *Bredda förståelsen av rasism och antirasism i skolan*. [Emma Arneback och Jan Jämte: Bredda förståelsen av rasism och antirasism i skolan – Skola och Samhälle](#)

²⁰ [Lundström, M., Wendt Höjer, F. \(2021\). Erfarenheter av rasism i kontakt med svenska myndigheter och andra offentliga verksamheter – en kunskapsöversikt](#), s. 33. [Erfarenheter av rasism i kontakt med svenska myndigheter och andra offentliga verksamheter – en kunskapsöversikt](#)

²¹ Barnombudsmannen. (2021). *Om barns och ungas utsatthet för rasism*, s. 19.

²² Barnombudsmannen. (2021). *Om barns och ungas utsatthet för rasism*, s. 58.

deltagarna, vilket kan skapa nya insikter och ett fördjupat perspektiv på ett sätt som inte är möjligt vid exempelvis individuella intervjuer eller enkätstudier.

Alla intervjuer har haft ett semistrukturerat format och utgått från en intervjuguide. Samtidigt har det funnits stort utrymme för egna reflektioner och följdfrågor har formulerats under samtalens gång. Intervjuguiden har som grund varit densamma i alla intervjuer, men några frågor skiljer sig beroende på om fokusgruppsintervjun hållits med exempelvis elever, skolkuratorer eller förskollärare. Vid alla intervjuer har det funnits en samtalsledare och en person som tagit anteckningar. Inga samtal har spelats in och informanterna har varit anonyma. Det som har antecknats om informanterna är i vilket område i Stockholm deras förskola eller skola ligger.

Med förskollärare hölls två fokusgruppsintervjuer med sju personer i varje grupp. Dessutom hölls två fokusgruppsintervjuer med skolchefer och rektorer i förskolan i blandade grupper på nio personer vardera. För att få en fördelning över Stockholms stads elva stadsdelsförvaltningar valdes två pedagoger, en rektor och en skolchef från varje stadsdelsförvaltning. Inför fokusgruppsintervjuerna hade samtliga informanter gått en digital utbildning om att motverka rasism i förskola och skola (utgiven av Forum för levande historia) för att skapa en gemensam grundförståelse av rasism och dess uttryck i förskolan. Att informanterna deltog i intervjun med förkunskaper om rasism kan ha påverkat resultatet av intervjuerna.

Fokusgruppsintervjuer med lärare från grundskolan hölls digitalt i två omgångar med totalt 13 lärare. De lärare som bjöds in till fokusgruppsintervjuerna hade varit med på en studieresa där bland annat utbildning om rasism ingick. Alla som deltagit i studieresorna blev tillfrågade om att delta i intervjun. De lärare som intervjuats hade på grund av utbildningsresan en gemensam förståelse av rasism, vilket kan haft påverkan på resultatet. Det gör att de har en ökad kunskap om rasism i jämförelse med lärare som inte deltagit på utbildningen. Det hölls även digitala intervjuer med fem skolkuratorer i grundskolan som arbetar på skolorna där eleverna har intervjuats.

Intervjuerna med elever hölls i tio grundskolor från åtta av Stockholms stads stadsdelsförvaltningar. I urvalet av skolor tillfrågades skolor som arbetat med den våldspreventiva metoden *Mentorer i våldsprevention* (MVP)²³ eller Raoul Wallenberg Academys metod *Kuben*²⁴ med utgångspunkt i mänskliga

²³ En kunskaphöjande metod för att öka kunskap och medvetenhet om våld, genus och normer genom en lektionsserie med som bygger på samtal och scenarioövningar och riktar sig till skolpersonal och elever. MÅN. (u.å). *MVP Skola*. [MÅN – MVP Skola](#) (hämtad 2025-11-27).

²⁴ En metod som belyser mänskliga rättigheter, medmänskliga skyldigheter och civilkurage. Raoul Wallenberg Academy. (u.å.) *Kubprogrammet*. [Kubprogrammet – Raoul Wallenberg Academy](#) (hämtad 2025-11-27).

rättigheter. Eleverna var informerade om kartläggningens syfte, att medverkan är frivillig och anonym och att de när som helst kan dra tillbaka sin medverkan. Som avgränsning har intervjuer endast hållits med elever i årskurs 8. Fem till åtta elever intervjuades i varje fokusgrupp, dessa elever var de som anmält intresse på de utvalda skolorna. Totalt intervjuades 67 elever i de tio fokusgruppsintervjuerna. Eftersom fokus i denna kartläggning varit på grundskolan saknas röster från elever från anpassad skola och gymnasiet. Med anledning av att rasism kan vara ett ämne som väcker tankar och känslor har skolkuratorerna varit informerade om att intervjuerna skett för att efter samtalen kunna ge stöd till elever i behov.

Urvalet av elever och personal gör att kartläggningens bredd och resultat är begränsad. Exempelvis är det möjligt att kartläggningen har missat röster från elever som har hög frånvaro, som är mer tillbakadragna i gruppssammanhang eller som tycker att rasism är ett svårt och känsligt ämne att diskutera. Även formatet fokusgruppsintervju formar resultatet genom att vissa får mer talutrymme än andra och att deltagarna påverkas av de övrigas reflektioner och upplevelser. Att urvalet är begränsat innebär också att studien inte ger en tillräcklig grund för att beskriva vilka specifika uttryck som olika former av rasism tar sig i skolorna.

Kartläggningens kvalitativa metod påverkar generaliserbarheten av resultatet. Den kvalitativa metoden möjliggör att få en fördjupad och nyanserad förståelse av rasism i förskolan och skolan. Samtidigt tillåter metoden inte en beskrivning av rasismens frekvens eller omfattning.²⁵

I denna rapport lyfts citat fram från fokusgruppsintervjuerna. Dessa citat är omarbetade med hänsyn till deltagarnas anonymitet. Det är även viktigt att belysa att citaten inte är exakta då samtalen inte har spelats in, utan antecknats. Det gör att vissa skillnader kan förekomma mellan citaten i rapporten och det som ordagrant sades under intervjun. En stor del av citaten belyser sådant som flera informanter har sagt. De syftar därför till att representera återkommande teman och mönster som har uppdagats under intervjuerna.

²⁵ Skolforskningsinstitutet. (2020). *Bilaga 3: Kvalitetsbedömning av primärstudier*. [Bilaga 3: Kvalitetsbedömning av primärstudier](#)

Samarbeten

I utformningen av kartläggningen och dess rekommendationer har Stockholms stad tagit hjälp av en referensgrupp. Referensgruppen består av följande organisationer som har gett feedback under arbetsprocessen:

- Brottsförebyggande rådet (BRÅ)
- Elevernas riksförbund
- Forum för levande historia
- Göteborgs universitet
- Myndigheten för stöd till trossamfund (SST)
- Stockholms universitet
- Tamam (ungdomsorganisation som arbetar med mångfald, antirasism och ungas samhällsengagemang)
- Örebro universitet

Utöver dessa organisationer har Stockholms stad rådfrågat kommunstyrelsens råd för nationella minoriteters rättigheter. Vidare har de elever som deltagit i fokusgruppsintervjuerna kontaktats för ett andra möte där de fick ge feedback och kommentarer om huruvida resultatet som tagits fram överensstämmer med deras bild av vad de upplever och sade under intervjuerna. Kartläggningen har i övrigt gjorts av stadsledningskontoret i samarbete med förskoleförvaltningen och utbildningsförvaltningen.

Resultat och diskussion

Rasismens uttryck i förskolan

Förekomsten av rasism i förskolan

Genom intervjuer med förskollärare, skolchefer för förskolan och rektorer inom förskolan i Stockholms stad går det att konstatera att rasism förekommer i stadens förskoleverksamheter. Flera incidenter har uppdagats som visar både individuell rasism genom kränkande kommentarer och strukturell rasism som införlivas genom omedvetna normer. Rasism tar sig uttryck mellan barn, mellan personal samt mellan barn och personal. Dessutom uttrycks det i relationer mellan förskolepersonal och vårdnadshavare.

I intervjuerna framkommer att rasistiska uttryck mellan barn kan förekomma redan i förskolan. Det handlar om barn som inte vill leka med vissa barn eller barn som retar andra på grund av hudfärg eller hår. Bland personalen syns rasism exempelvis genom att

kollegor med utländsk bakgrund beskrivs ignoreras i personalrummet. Rasism hos personalen kan även ske genom generaliseringar och fördomar om barn och deras vårdnadshavare. Det beskrivs förekomma ”skämt” och hån om uppfostran och kultur när vårdnadshavare med utländsk bakgrund exempelvis inte hämtar barnen i tid eller har fel klädsel till barnen. Det har förekommit situationer där pedagoger anser att de kan behandla vissa barn ”hårdare” än andra med utgångspunkt i fördomar om att barn med utländsk bakgrund behandlas ”hårdare” i hemmet. Dessutom belyses flera situationer där vårdnadshavare uttryckt att de inte vill att vissa pedagoger arbetar med deras barn på grund av pedagogens etniska bakgrund eller religion.

Arbetet mot rasism i förskolan

Arbetet med diskrimineringsgrunderna

I intervjuer med förskollärare och chefer i förskolan (skolchefer och rektorer) framkommer att arbetet mot rasism i förskolan främst sker genom det likabehandlingsarbete som framgår i förskolans plan mot kränkande behandling och diskriminering. Det innebär att rasism inte lyfts som ett enskilt arbetsområde, utan blir en del av arbetet med diskrimineringsgrunderna. Att arbetet mot rasism förankras i en bredare diskussion om inkludering och arbete mot diskriminering kan vara positivt. Men det kan också leda till att vissa delar glöms bort. En förskollärare berättar:

”Men arbetet mot rasism faller när man följer diskrimineringsgrunder, eftersom det blir utefter egna definitioner, det står inte utskrivet. Likabehandlingsplanen saknar begrepp om rasism, då tänker många att det inte finns.”

Att vissa diskrimineringsgrunder prioriteras framför andra framkommer på flera förskolor. Intervjuerna visar att förskolor tenderar att välja ut de diskrimineringsgrunder som anses mest relevanta för deras barngrupp. I arbetet mot rasism innebär det att förskolor med en större mångfald vad gäller etnicitet, hudfärg och religion upplever att det är lättare att få in arbetet mot rasism i den vardagliga verksamheten jämfört med förskolor med en mindre mångfald bland barn och personal. En chef i förskolan berättar:

”I områden där det är stor mångfald blir det en självklarhet, vi behöver inte jobba med något särskilt projekt för att jobba med frågorna om rasism och diskriminering.”

I förskolor med mindre mångfald vad gäller etnicitet, hudfärg och religion lyfts i stället en svårighet med att få arbetet mot rasism att vara kontinuerligt och att kännas aktuellt. Att vissa diskrimineringsgrunder behandlas mer än andra syns inte bara i frågan om rasism, några förskolor har valt att fokusera mindre på arbetet med diskriminering gällande sexuell läggning och könsöverskridande könsidentitet eftersom inga barn i barngruppen tros ha vårdnadshavare som är hbtqi-personer. Detta lyfts även av stadens revisionskontor som belyser hur planen mot kränkande behandling och diskriminering i vissa förskolor endast dokumenterar ett förebyggande arbete mot könsdiskriminering.²⁶ Det finns då inte dokumenterat när eller hur förskolan ska arbeta med övriga diskrimineringsgrunder. Risken med detta arbetssätt är att förskolornas arbete mot diskriminering inte blir likvärdigt över stadsdelsförvaltningarna och att en del barn inte får tillräcklig kunskap om de diskrimineringsgrunder som prioriteras bort, som exempelvis etnisk tillhörighet eller religion.

Förskolan ska arbeta för att motverka rasism oavsett vilka barn som går i förskolan. Antagandet om att det inte finns någon rasism i en grupp för att få barn i gruppen riskerar att utsättas för rasism är felaktigt, eftersom antagandet utgår från att det är personer som utsätts för rasism som för sig rasismen eller problemet till gruppen.²⁷ Rasism som ideologi eller struktur finns i alla delar av samhället och även om det inte syns i form av incidenter på förskolan, är förskolan en del av samhället och dess strukturer. Förskolan har därför möjlighet att bli barns första möte med antirasism och detta kan vara särskilt viktigt i just etniskt och religiöst homogena barngrupper.²⁸ En viktig del i detta är således att integrera alla diskrimineringsgrunder i förskolans kontinuerliga arbete enligt planen mot kränkande behandling och diskriminering.

Etnisk, språklig och religiös mångfald i barngruppen

Att ha en bred mångfald i förskolan vad gäller etnicitet, hudfärg, språk och religion framgår i intervjuerna leda till att rasism uppmärksammas och diskuteras oftare. Samtidigt lyfter flera i förskolepersonalen en oro över att man likställer att ha en mångfald i förskolan med att ha ett antirasistiskt arbete. En chef i förskolan berättar:

²⁶ Stockholms stads stadsrevision. (2025). *Kränkande behandling och diskriminering i förskolan*. (RVK 2025/93, nr 3), s. 9. [Kränkande behandling och diskriminering i förskolan](#)

²⁷ Blikstad Nyegaard, S., Grimsrud Christensen, E. (2025). *Rasisme i skolen*. (Oslo: Universitetsforlaget), s. 24.

²⁸ Blikstad Nyegaard, S., Grimsrud Christensen, E. (2025). *Rasisme i skolen*, s. 24.

”Det finns en mentalitet om att rasism är en icke-fråga för att vi kommer från hela världen, så att vi kan inte vara rasister.”

En förskollärare påpekar liknande:

”Jag märker en blåögd syn där man tror att mångfald fungerar som ett skydd mot rasism, men vi behöver inse att alla pedagoger, oavsett bakgrund, är en del av skapandet av utanförskapet.”

Att ha en mångfald vad gäller etnicitet, hudfärg, språk och religion kan således vara stärkande i arbetet mot rasism, men det riskerar även att arbetet tas för givet. Det kan leda till att man förlorar den självreflektion och kritiska granskning av rådande normer och strukturer på förskolan som krävs för att identifiera och motverka rasism.

På samma sätt som frånvaro av mångfald inte innebär en frånvaro av rasism, så fungerar inte en mångfald i sig som preventivt mot rasism.²⁹ Skolforskning visar att rasism upplevs som ett problem även i områden med en bred mångfald. Dessutom visar forskning att det främsta strategin hos barn för att möta rasism är att försöka osynliggöra händelsen. Det är därför viktigt att ha med sig att även om rasismen inte är tydlig för personalen så upplevs den fortfarande av barnen.³⁰ Mer därtill visar detta att arbetet mot rasism är ett lika viktigt arbete oavsett stadsdelsområde, förskola eller barngrupp.

Att uppmärksamma enskilda barns kultur och språk

En annan aspekt som lyfts i intervjuerna med förskolepersonal är att de etniska, språkliga och religiösa minoriteter som finns i barngruppen ofta är de som förskolan uppmärksammar och pratar om. Detta gäller främst förskolor med mindre mångfald i barngruppen vad gäller etnicitet, hudfärg, språk och religion. En förskollärare berättar:

²⁹ Blikstad Nyegaard, S., Grimsrud Christensen, E. (2025). *Rasisme i skolen*, s. 25–26.

³⁰ Blikstad Nyegaard, S., Grimsrud Christensen, E. (2025). *Rasisme i skolen*, s. 25–26.

”Vi kan inte inkludera alla religioner och kulturer. Men vi försöker när det finns en koppling till barnen och deras vardag.”

En annan förskollärare menar liknande att ”det är bra att uppmärksamma barnens hemkulturer.” Många förskolor vill få vårdnadshavare engagerade i mångfaldsarbetet i förskolan genom att bidra med kunskap om deras kultur eller språk. Andra förskolor använder pedagogernas olika bakgrunder som en resurs. Arbetssättet grundas i en idé om inkludering, men kan ibland framstå som exkluderande eller exotifierande. Förskollärare uttrycker detta på följande sätt:

”Det blir lätt att säga: ”du kan spanska, sjung på spanska”, men det blir utpekande.”

”Samma sak med pedagoger, att den som kan samiska ombeds hålla i en samling om samiska. Det blir inte bra.”

I ett inkluderingsarbete är det viktigt att förskolan inte bidrar till att skapa ett ”vi” och ett ”de”. Ett exempel på detta är att i stället för att fråga ”hur säger man hej på ditt hemspråk?” kan pedagoger fråga ”hur många språk kan vi säga hej på tillsammans?”³¹ Detta för att barn inte ska känna sig reducerade till en representant för ett land, kultur eller religion.³²

Det innebär att ansvaret för inkludering i förskolan inte ska läggas på de etniska, språkliga eller religiösa minoriteter som finns i verksamheten. I stället behöver arbetet mot diskriminering och för inkludering vara ett gemensamt och långsiktigt ansvar som bedrivs kontinuerligt, oberoende av vilka grupper som för tillfället är representerade. Samtidigt utesluter detta inte de positiva effekter som mångfald i både personal- och barngrupper kan bidra med. Snarare krävs ett medvetet och återkommande arbete med att utveckla och följa upp mångfaldsarbetet, så att det sker på ett inkluderande sätt utan att bli utpekande eller bygga på att enskilda individer förväntas företräda en hel grupp.

³¹ Arneback, E., Jämte, J. (2017). *Att motverka rasism i förskolan och skolan*, s. 127–128.

³² Blikstad Nyegaard, S., Grimsrud Christensen, E. (2025). *Rasisme i skolen*, s. 26.

Antirasistiskt arbete i praktiken: reaktivt arbete vid incidenter

Det som framkommit i intervjuerna med förskolepersonal är att en stor del av arbetet mot rasism i förskolan är det reaktiva arbetet vid incidenter. Arbetet mot rasism och kränkande behandling beskrivs av förskollärare på följande sätt:

”Vi lyfter i stället händelser när det sker. I arbetet med barnen reagerar vi om vi ser en kränkning.”

”Man tar tag i kränkningar när det uppstår, men det jobbas inte aktivt med.”

Att agera vid kränkningar är förskolans skyldighet och en viktig del i demokratiuppdraget.³³ Det är således ett positivt resultat att en stor del av förskolepersonalen känner sig trygga i hur de ska agera vid en kränkning av barn på förskolan. Å andra sidan uttrycker förskolepersonal det som svårare att agera när personal uttrycker sig rasistiskt eller problematiskt kollegor emellan. Det bottnar i en utbredd jargong där problematiska uttryck bortförklaras som skämt. Det leder i sin tur till att den som påpekar ”skämtets” rasistiska underton anses skapa dålig stämning i arbetslaget. Förskolepersonal berättar i intervjuer att de som reagerar på kollegors rasistiska kommentarer kan mötas av attityden ”får man inte skämta, eller?” Hur personal pratar, om varandra och om barn, verkar vara något som behöver förändras och arbetas med på många förskolor.

För att förhindra rasism mellan personal samt mellan personal och barn krävs stöttning och vägledning från ledning och arbetslag.³⁴ Det krävs också att rådande fördomar och normer i arbetslaget och på förskolan synliggörs.³⁵ Det kan göras genom att skolledning och arbetslag exempelvis reflekterar över frågor som:³⁶

- Vad kännetecknar min förskola eller skola och vilka föreställningar dominerar bland personalen?
- Har vi ett språk för att beskriva rasismens olika former?
- Hur pratar vi om svenskhet – vem definieras stå innanför eller utanför samhället?
- Hur pratar vi om hudfärg och färgmedvetenhet?

³³ Skolverket. (2025). *Läroplan för förskolan (Lpfö18)*, s. 5.

³⁴ Blikstad Nyegaard, S., Grimsrud Christensen, E. (2025). *Rasisme i skolen*, s. 127.

³⁵ Blikstad Nyegaard, S., Grimsrud Christensen, E. (2025). *Rasisme i skolen*, s. 132.

³⁶ Blikstad Nyegaard, S., Grimsrud Christensen, E. (2025). *Rasisme i skolen*, s. 132.

Att diskutera frågor som dessa, och på så sätt sätta ord på det som präglar verksamheten, är ett viktigt steg för att vidareutveckla arbetet mot rasism. Genom att aktivt reflektera över rådande normer, jargonger och fördomar inom arbetslaget kan det förebyggande arbetet mot rasism i förskolan stärkas och bedrivas på ett mer medvetet och systematiskt sätt.

Antirasistiskt arbete i praktiken: proaktivt arbete med pedagogiskt material

Det proaktiva, förebyggande, arbetet mot rasism med barnen i förskolan sker oftast genom att skapa en inkluderande lärmiljö. Många förskollärare och chefer i förskolan (skolchefer och rektorer) ser en positiv utveckling i arbetet med inkluderande läromedel och lekmaterial över tid, det vill säga läromedel och material som innehåller en bred och varierad representation. En chef i förskolan berättar:

”Vi har blivit bättre, nu finns det inte bara en mörkhyad docka som sticker ut.”

Något som varit mycket uppskattat av många förskolor är det statsbidrag som getts ut för inköp av litteratur. Bidraget har använts för inköp av inkluderande och normkritiska böcker och beskrivs av många vara anledningen till att förskolan har en mångfald i sin litteratur.

Andra sätt som förskolor arbetar med inkludering är genom:

- Mångkulturella almanackan
- FN-veckor
- *Polyglutt*, en flerspråkig bilderbokstjänst
- Samarbeten med bibliotek
- Kompisböcker om värdegrund
- Alfons vänskapslåda
- Trygghetsvandringar
- Användning av tolk och översättning av informationsmaterial till vårdnadshavare

Detta är en positiv utveckling som visar att det finns goda möjligheter att skapa en inkluderande och antirasistisk miljö i förskolan. Samtidigt måste ett kritiskt perspektiv hela tiden finnas vid planering av undervisning. En förskollärare noterar:

”Många böcker har en onaturlig representation där boken exempelvis handlar om att ingen vill leka med ett barn.”

Det förebyggande antirasistiska arbetet i förskolan är således inte begränsat till att endast innebära en mångfald och representation i litteraturen. Normkritiska böcker kan leda till diskussioner bland barn som pedagoger behöver hantera i enlighet med förskolans uppdrag. Exempelvis berättar förskollärare att böcker där flera etniska bakgrunder eller hudfärger finns representerade kan skapa samtal mellan barn om vem som ses som fin eller ful. Hur man som pedagog hanterar de samtalen är en stor del i det antirasistiska arbetet.

Detta bekräftas även i forskning. Inkluderande lek- och pedagogiskt material är en viktig del av det antirasistiska arbetet i förskolan, men det är inte tillräckligt i sig. Materialet behöver kompletteras med samtal och reflektioner om rasism.³⁷ I det förebyggande arbetet krävs därför både inkluderande material och medvetna, reflekterande samtal tillsammans med barnen.

Samtal med barn kan exempelvis föras genom så kallade transformerande samtal, där pedagogen ställer öppna och reflekterande frågor i situationer som uppstår, såsom: ”Varför får inte alla vara med?”.³⁸ Detta skapar möjligheter att synliggöra, reflektera över och utmana rasistiska normer och strukturer.

Att prata om rasism med barn

Att prata om rasism i allmänhet uttrycks i intervjuerna som svårt. Att prata om rasism med barn upplevs ännu svårare. Rasism lyfts som svårdefinierat och känsligt. Förskolepersonal berättar att i samtal om rasism med barn upplever de en osäkerhet och en rädsla för att göra fel, särskilt tydligt är det bland personal som saknar egna upplevelser av rasism. Att rasism anses vara ett svårt och känsligt ämne gör att många förskolor inte arbetar specifikt med rasism i barngrupperna. Detta ifrågasätts av en del pedagoger som menar att barn som redan har erfarenheter av rasism kan ha särskilt behov av samtal om ämnet och att det därför behövs. Studier visar att när vuxna i förskolan inte pratar om rasism hittar barn som har upplevelser av rasism egna förklaringar till sina upplevelser.³⁹ Det kan göra att barn tar på sig skulden för att de blir behandlade annorlunda. Därför är det viktigt att förskolepersonal är lyhörda

³⁷ Arneback, E., Jämte, J. (2017). *Att motverka rasism i förskolan och skolan*, s. 113.

³⁸ Arneback, E., Jämte, J. (2017). *Att motverka rasism i förskolan och skolan*, s. 113.

³⁹ Arneback, E., Jämte, J. (2017). *Att motverka rasism i förskolan och skolan*, s. 112.

inför detta och pratar om det, för att barnet ska förstå att det är del av en struktur.⁴⁰ Att prata om rasism gör att barn som har upplevelser av rasism känner sig sedda.⁴¹

Små barn märker att människor skiljer sig åt, till exempel genom kläder eller olika färg på hår, ögon och hud.⁴² För att förskolepersonal ska känna sig trygga i samtal om rasism med barn behöver de både kunskap om olika former av rasism och arbetssätt som gör det möjligt att prata om ämnet på en nivå som är anpassad efter barnens ålder. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att även om rasism kan uppfattas som ett svårt ämne för många, oavsett ålder, har förskolan lång erfarenhet av att ta upp svåra ämnen med barn. Det finns flera bra sätt att göra detta på som är anpassande efter barnens ålder och erfarenheter.⁴³

Att kunna samtala om rasism på en nivå som är anpassad till barnens ålder är något som också lyfts fram som viktigt i intervjuer med förskolepersonal. I praktiken har detta lett till att man i förskolan pratar om olikheter, värdegrund och hur man är en schysst kompis. Just samtal om olikheter är en populär metod som ofta nämns i intervjuerna. En förskollärare som arbetar i en barngrupp med en mindre mångfald i relation till etnicitet, religion, hudfärg och språk berättar:

”Det är extra viktigt att vi skapar förutsättningar att prata om olikheter. Det är viktigt att använda närområden som resurser för att tydliggöra hur olika människor och olika kulturer ser ut.”

Att skapa tillfälle i verksamheten för att reflektera över olikheter beskrivs öka kunskapen och skapa en öppenhet hos barnen. Återigen är det viktigt att detta görs med en medvetenhet, för att undvika att skapa ett ”vi” och ett ”de”.⁴⁴ Lika viktigt är det att möjliggöra för barn att vara delaktiga i det förebyggande arbetet mot rasism. I stadens handlingsplan mot rasism framgår att barn kan vara delaktiga i det systematiska kvalitetsarbetet i förskolan i allt från kartläggning, planering av mål och åtgärder till implementering och utvärdering.⁴⁵ Ett sådant exempel är de trygghetsvandringar som förskolor beskriver att de har för att identifiera otrygga platser tillsammans med barnen. Detta är ett sätt att stärka barns inflytande.

⁴⁰ Arneback, E., Jämte, J. (2017). *Att motverka rasism i förskolan och skolan*, s. 112.

⁴¹ Blikstad Nyegaard, S., Grimsrud Christensen, E. (2025). *Rasisme i skolen*, s. 27–28.

⁴² Blikstad Nyegaard, S., Grimsrud Christensen, E. (2025). *Rasisme i skolen*, s. 27–28.

⁴³ Blikstad Nyegaard, S., Grimsrud Christensen, E. (2025). *Rasisme i skolen*, s. 27–28.

⁴⁴ Arneback, E., Jämte, J. (2017). *Att motverka rasism i förskolan och skolan*, s. 127–128.

⁴⁵ Stockholms stad. (2025). *Handlingsplan mot rasism 2030*, s. 12.

Förskolepersonalens önskemål för fortsatt arbete mot rasism

Många förskolor har ett tydligt arbete mot diskriminering och kränkningar, vilket är en god förutsättning i arbetet mot rasism. Förskolepersonal känner sig positiva till den mångfald som finns i lekmaterial och böcker, de känner sig bra på att använda personalens breda språkkompetenser som en resurs i arbetet för inkludering och de känner sig trygga i att hantera incidenter som sker mellan barn. Samtidigt ser förskolepersonal ett behov av förändring inom flera områden.

Det som efterfrågas mest är utbildning om rasism. Särskilt efterfrågas utbildningar med tydlig koppling till förskolans verksamhet och vardag. Det finns även behov av praktisknära utbildningsmaterial med konkreta exempel, samt reflektionsfrågor som kan användas för diskussioner i arbetslaget och i samtal om rasism med barn.

Förskolepersonal lyfter därtill vikten av att hela arbetslaget ges möjlighet att utbildas, inklusive barnskötare, snarare än att en enskild person deltar som representant. Ett sätt att möjliggöra detta är att arbetslaget gemensamt genomgår stadens diplomutbildning om rasism, vilket kan bidra till en gemensam kunskapsgrund och samtidigt stärka det förebyggande arbetet mot rasism i förskolans verksamhet. Att utbildningsinsatser sker kontinuerligt framhålls som en central förutsättning för att långsiktigt utveckla arbetet mot rasism.

En stor efterfrågan finns även på tydligare styrning från både rektorer, förskoleförvaltningen och politiken. Det finns mycket som ska ingå i barnens utbildning, samt flera diskrimineringsgrunder att arbeta med. Förskolepersonal önskar därför en tydlighet i hur detta ska prioriteras. Tydligare styrning förväntas leda till ett likvärdigt sätt att arbeta med frågor som rasism i hela staden, vilket är något som efterfrågas. Dessutom belyser flera i personalen ett behov av att lyfta ut arbetet mot rasism ur det allmänna likabehandlingsarbetet eftersom det annars riskerar att bortprioriteras. Ett sätt att konkretisera arbetet mot rasism och samtidigt minska risken att det prioriteras bort kan vara att utgå från stadens handlingsplan mot rasism, förskolans egen plan mot kränkande behandling och diskriminering samt läroplanen för förskolan.

I relation till styrning efterfrågas tydliga riktlinjer för hur rasistiska uttryck inom arbetslaget ska bemötas. Förskolepersonal betonar också vikten av att utveckla arbetet mot rasism genom att systematiskt följa upp anmälda incidenter, analysera återkommande mönster och därigenom identifiera behov av förebyggande insatser. Ett sätt att stödja detta arbete är att sammanställa eller utveckla

gemensamt stödmaterial som kan användas i verksamheten. Det är även viktigt att rutiner mot trakasserier och diskriminering är tydliga, kända och förankrade, både inom arbetslaget och i arbetet med barnen.

Till sist lyfts även vikten av samarbete med skolan för att arbetet mot rasism ska fortsätta och vara kontinuerligt under hela barnets utbildning. Genom att denna kartläggning inkluderar både förskolans och skolans arbete mot rasism ges möjlighet att skapa en sammanhållen bild. Detta leder nu rapporten vidare till att visa hur rasism tar sig uttryck i skolan samt hur skolan arbetar för att motverka rasism.

Rasismens uttryck i skolan

En normalisering av rasism i skolan

Genom intervjuer med elever i årskurs 8, lärare i grundskolan och skolkuratorer i Stockholms stads skolor kan det konstateras att rasism normaliseras i skolan. Det innebär att toleransen för vad som accepteras vidgas. Rasism i skolan tar sig uttryck både genom individuella rasistiska handlingar och som en del av en struktur på skolan. Att som elev uttrycka sig rasistiskt i skolan betraktas inte som ovanligt och det gör att reaktionerna mot rasism blir färre och mindre, enligt eleverna som har intervjuats. En normalisering av rasism är inte unikt för varken Stockholms stad eller skolan, utan är en del av ett större samhällsproblem. Institutet för mänskliga rättigheter beskriver hur rasistiska undertoner i den politiska diskursen normaliserar rasism både på internet och i samhället.⁴⁶

I flera intervjuer från skolorna lyftes en motstridig beskrivning och uppfattning om vad rasism innebär. Motstridigheten består i att elever och skolpersonal på flera skolor uttryckte att det inte finns rasism på deras skola, samtidigt som de kunde beskriva flera rasistiska uttryck som de sett eller hört på skolan. Förklaringen kan vara att rasism normaliseras och att vi därför inte längre märker eller reagerar på rasismens uttryck. Bilden av vad som är rasism krymper.

Normalisering av ett rasistiskt språkbruk

Rasism beskrivs i intervjuerna ta sig uttryck genom en rasistisk jargong mellan elever där de använder rasistiska ord och uttryck som de förklarar som ”skämt”, ”skoj” eller ”en typ av humor.”

⁴⁶ Institutet för mänskliga rättigheter. (2025). *Kompletterande information till FN:s rasdiskrimineringskommitté*. (3.1.2-375/2025), s. 4. [Kompletterande information till FN:s rasdiskrimineringskommitté. Inför behandlingen av Sveriges 24:e och 25:e periodiska rapport](#)

Detta beskrivs ske i skolans klassrum, korridorer, på raster och på sociala medier varje dag. Elever berättar:

”Det är rasistiska kommentarer mellan kompisar, att det är så deras relation är.”

”Det är jättevanligt, det är kommentarer om att man är ”blatte” eller ”kines”. Det är elever som kommenterar sånt. Vi skrattar mycket och åt varandra. Det är skämt. Vi tar det inte seriöst.”

Orden som används är ofta islamofobiska, antisemitiska, afrofobiska eller sinofobiska. En del av orden och uttrycken har en generell främlingsfientlig ton. Att en jargong bestående av nedvärderande ord och rasistiska skämt normaliseras i skolan är inte unikt för Stockholms stad, utan har påvisats i flera nationella rapporter, exempelvis från Barnombudsmannen,⁴⁷ Rädda Barnen⁴⁸ och Friends.⁴⁹

I intervjuerna bortförklaras rasism ofta som en del av jargongen i vänskapsgrupper. Det blir därför viktigt att belysa de motsägande rösterna. En del elever beskriver att de upplever rasistiska kommentarer från elever de inte ser som vänner. En elev berättar:

”Jag ser saken annorlunda. Jag har fått rasistiska kommentarer från personer jag inte alls är nära. Inget händer när man säger nej eller stopp.”

Flera elever beskriver hur språkbruket har vidgats från att vara en jargong mellan vänner till att elever får rasistiska kommentarer i korridoren av personer de inte känner. Synen på rasistiska uttryck som ”skämtsamt” är således inte en delad verklighet hos alla elever. Att konsekvent markera mot rasistiska uttryck blir därför en viktig del i att motverka normaliseringen som tillåter att elever utsätts för rasism.

En ytterligare aspekt från intervjuerna är att rasism ofta uppfattas som något som finns på skolor med en bredare mångfald vad gäller etnicitet, hudfärg och religion samt på skolor i områden med lägre socioekonomisk position. Har skolan få elever som riskerar att

⁴⁷ Barnombudsmannen. (2021). *Om barns och ungas utsatthet för rasism*, s. 18.

⁴⁸ Rädda Barnen. (2021). *Vuxna – Vad gör dom?* s. 10. [Vuxna – Vad gör dom? | Save the Children's Resource Centre](#)

⁴⁹ Friends. (2021). *Friendsrapporten 2021*, s. 27.

utsättas för rasism anses rasism inte vara ett problem på skolan, trots att det finns ett rasistiskt språkbruk på alla skolor. En lärare reflekterar kring det:

”Det kan vara en fara om man själv inte är medveten, att man tänker att här har vi inga som blir utsatta för rasism, då behöver vi inte göra något.”

Forskning visar att rasism som ideologi eller struktur finns i alla delar av samhället.⁵⁰ Även om rasismen inte syns i form av incidenter eftersom skolan inte har elever som riskerar att utsättas för rasism, är skolan fortfarande en del av samhället och dess strukturer där rasism finns. Skolan har därför en viktig möjlighet att bli elevers första möte med antirasism. Detta kan vara särskilt viktigt i just etniskt eller religiöst homogena skolklasser.⁵¹ Att elever och personal inte ser rasismen i skolan trots att de har bevittnat flera rasistiska uttryck visar dess normalisering, men det vittnar även om hur fördomar och diskurser formar förståelsen av rasism. Rasism behöver motverkas i alla skolor, även där det inte uppfattas som synligt.

Denna fråga bör särskilt lyftas i relation till antisemitism. En tidigare rapport om antisemitism i Stockholms skolor visar att lärare och skolpersonal har svårt att förstå hur antisemitism utgör ett samhällsproblem.⁵² Personal uttrycker att eftersom de inte vet att de har några judiska elever på skolan så utgör antisemitism inte ett problem på deras skola. Även när personal ser antisemitiska uttryck i skolan, så som hakkors eller heilningar, förklaras det som ett resultat av ett fåtal pojkar som inte vet vad de säger eller gör. Rapporten belyser vidare att antisemitism i skolan inte endast handlar om hur många elever man har som är antisemitiska, utan hur dessa uttryck, tillsammans med andra rasistiska uttryck, skapar en skolmiljö som är skadlig för samtliga elever.⁵³ Arbetet mot alla former av rasism är därför lika viktigt oavsett stadsdelsområde, skola eller elevsammansättning.

⁵⁰ Blikstad Nyegaard, S., Grimsrud Christensen, E. (2025). *Rasisme i skolen*, s. 24.

⁵¹ Blikstad Nyegaard, S., Grimsrud Christensen, E. (2025). *Rasisme i skolen*, s. 24.

⁵² Wagrell, K. (2022). *Antisemitismen i Stockholms skolor: En rapport om skolpersonal och elevers upplevelser och tankar kring antisemitiska uttryck i sin skolmiljö*, s. 50-51. [antisemitismen-i-stockholms-skolor.pdf](#)

⁵³ Wagrell, K. (2022). *Antisemitismen i Stockholms skolor: En rapport om skolpersonal och elevers upplevelser och tankar kring antisemitiska uttryck i sin skolmiljö*, s. 50.

Att agera vid rasistiska uttryck

Att acceptansen för rasistiska uttryck ökar syns vidare genom att elever inte alltid reagerar på eller berättar för vuxna om rasistiska uttryck:

”Ibland pratar vi med nära vänner om saker som skett, som vi sett eller hört som man kanske egentligen borde berätta om. Men det känns som en smågrej. Det händer ju hela tiden. Så vi säger inget.”

Att rasism normaliseras syns också genom att skolpersonal inte agerar konsekvent vid rasism. Rasistiska uttryck hörs varje dag och att då reagera vid varje tillfälle beskrivs av skolpersonal som tidsmässigt svårt. Detta märker eleverna av, som även de beskriver hur lärare låter rasistiska uttryck passera:

”De (skolpersonalen) tar tag i det mindre nu. De är också vana. Fattar att vi skämtar. Och att vi kommer fortsätta.”

Att barn uttrycker en besvikelse på vuxna eftersom de inte agerar tillräckligt vid rasistiska incidenter är ett återkommande tema i rapporter om rasism, exempelvis från Barnombudsmannen⁵⁴ och Friends.⁵⁵ De visar att vart fjärde barn som utsätts för rasism i skolan anser att vuxna aldrig eller sällan agerar när elever blir kränkta.⁵⁶ Vidare riktar eleverna som deltog i fokusgruppsintervjuerna kritik mot att vuxna i skolan agerar olika vid rasistiska händelser, vilket gör att händelsen i vissa fall inte hanteras. I relation till det upplever elever att vuxna i skolan ofta kommer med tomma hot om att kontakta vårdnadshavare eller göra kränkingsanmälningar när något har skett, vilket sedan inte görs. En elev berättar:

”De kommer med tomma hot om att mejla hem. Men det händer aldrig. Om de säger att de ska göra något, så måste de ju också göra det på riktigt.”

⁵⁴ Barnombudsmannen. (2021). *Om barns och ungas utsatthet för rasism*, s. 18.

⁵⁵ Friends. (2021). *Friendsrapporten 2021*, s. 30.

⁵⁶ Friends. (2021). *Friendsrapporten 2021*, s. 30.

Detta går i linje med skolpersonalens bild, som vittnar om hur brist på tid leder till att de ibland behöver hantera rasistiska incidenter i förbifarten. Det bidrar till att rasistiska uttryck inte alltid hanteras ordentligt, konsekvent eller enligt de rutiner som finns. När elever och skolpersonal slutar att agera vid rasism på grund av dess utbreddhet finns en risk att det uppfattas som en tyst acceptans, vilket kan öka normaliseringen och rasismen fortsätter. Att förbli tyst kan reproducera förtryck eftersom det förbises. En del i att motverka förtryck är således genom att bryta tystnaden och därmed normen.⁵⁷ I den lokala kontexten kan detta skapa personlig, institutionell och social förändring.⁵⁸ I flera fall görs detta redan. Det kränkande språkbruket har uppmärksammats i skolor, vilket har skapat förändring i hur personalen hanterar kränkande och diskriminerande språkbruk. En skolkurator berättar:

”Vi jobbar jättemycket med språkbruk och slår ner på det i stunden och har möten med föräldrar, som en konsekvens.”

Det är således möjligt att arbeta för att ändra jargongen. Individuell och strukturell rasism samspelar - en enskild språkbrukare kan inte undgå strukturerna, men vi kan förändra strukturerna genom att ändra vårt språkbruk.⁵⁹ Att personal agerar konsekvent vid rasistiskt språkbruk, oavsett om det uppfattats som ett skämt eller inte, är därför viktigt för att skapa en struktur där rasism aldrig accepteras. Även om en elev själv menar att en händelse inte var allvarlig, kan eleven känna sig kränkt i det tysta. Dessutom kan personer i omgivningen ha uppfattat händelsen som kränkande. Forskning från år 2025 visar att det viktigaste för elever i frågan om trygghet i skolan är närvarande vuxna som agerar när de ser en kränkning.⁶⁰ Görs inte det finns en risk att eleverna tappar förtroendet för vuxna.

I relation till detta lyfter elever i fokusgruppsintervjuerna vikten av att vuxna återkopplar till berörda personer om hur skolan har hanterat rasistiska incidenter. I flera fall berättar elever om att de utsatts för rasism, men saknat tydlig återkoppling från skolan om

⁵⁷ Lozic, V. (2024). *Recognising, naming, and resisting racialisation and ethnicisation in Swedish compulsory schools*. *Revista Internacional de Educación para la Justicia Social*, 13(1), 205–220, s. 217. ([PDF](#)) [Recognising, Naming, and Resisting Racialisation and Ethnicisation in Swedish Compulsory Schools](#)

⁵⁸ Lozic, V. (2024). *Recognising, naming, and resisting racialisation and ethnicisation in Swedish compulsory schools*, s. 217.

⁵⁹ Idevall Hagren, K. (2020). *Språkliga perspektiv på rasism, nationalism och nationell identitet. Aktuella frågor inom det svenskspråkiga forskningsfältet*. Svenska språket vid Åbo Akademi, Åbo, s. 15. [Svenskans beskrivning 37.pdf](#)

⁶⁰ Edling, S., Bjereld, Y., Thornberg, R., Gill, P., Bourbour, M., Masoumi, D. (2025). "Keeping an Eye Out": Students' Experiences of School Personnel's Noticing in Shaping or Hinderling a Positive School Climate. *Social Sciences*, (14: 254), s. 12–13. <https://doi.org/10.3390/socsci14050254>

vad som gjorts. Utan återkoppling upplever elever att den rasistiska incidenten inte har tagits på allvar. Skolans antirasistiska arbete behöver vara tydligt, konsekvent och innefatta alla steg från anmälan, till utredning, till uppföljning – varje gång något sker.

Att motverka en tystnadskultur genom trygga relationer

På flera av skolorna finns en utbredd tystnadskultur där elever inte vill eller vågar prata med vuxna när de har utsatts för eller sett rasism i skolan. Både skolpersonal och elever beskriver att detta grundar sig i rädsla för att bli kallad snitch, golare eller skvallrare av andra elever. Skolkuratorer beskriver även att när kuratorer söker upp och pratar enskilt med elever som har utsatts för rasism nekar eleven till att det har hänt. Detta beskrivs vara ett tydligare problem på stora skolor där elever känner sig mer anonyma. Elever berättar:

”Man kan bli kallad golare, man ska inte skvallra. Vissa personer kan bli arga om man skvallrar, det kan bli konsekvenser för en då.”

”Man vill inte va snitch. Då blir man utfrysst. Andra tar distans från en.”

Med utgångspunkt i detta uttrycker elever en önskan om fler sätt att prata med vuxna i skolan utan att andra elever får veta det. Exempel som har lyfts är möjlighet att skriva till lärare via Teams eller att få lämna anonyma lappar till vuxna. Samtidigt lyfts svårigheter i detta eftersom det ofta går att räkna ut vilka som närvarat vid en rasistisk incident, vilket enligt eleverna resulterar i att de flesta ändå vet vem som pratat med en vuxen. Ibland nämns det som enklare att prata om rasism med vuxna som själva riskerar att utsättas för rasism.

Att prata med vuxna upplevs inte alltid ge resultat och det beskrivs som att ”det inte är värt det.” Detta kan vara en konsekvens av att vuxna tenderar att möta strukturell rasism med konsekvenser utformade för individuell rasism. En rapport från Friends visar att endast 57 procent av elever som utsätts för rasism känner att de har en vuxen på skolan som de kan söka stöd hos.⁶¹ Tilliten till vuxna är därför ett utvecklingsområde för skolor. Detta försöker flera skolor arbeta med, en lärare berättar:

⁶¹ Friends. (2021). *Friendsrapporten 2021*, s. 30.

”Absolut, det ser vi också (tystnadskulturen). Vi försöker jobba med det. Skapa så många trygga situationer där man kan se trygga vuxna som möjligt. Dit man kan gå.”

I intervjuerna framkommer flera goda exempel på hur skolpersonal kan bygga trygga relationer till eleverna på skolan. Skolpersonal berättar om hur de har genomfört satsningar i skolor genom att vuxna är synliga i korridorerna vid raster, att lärare ibland arbetar i de allmänna utrymmena, genom rastaktiviteter för högstadiel elever och genom en satsning på elevassistenter som arbetar relationsskapande med eleverna. Detta beskrivs ha bidragit till att minska tystnadskulturen bland elever. En del av den våldspreventiva metoden *Mentorer i våldsprevention*⁶² är att göra en trygg bas-kartläggning där man genom korta intervjuer med alla elever säkerställer att alla elever har minst en vuxen i skolan de kan vända sig till om de skulle bli utsatta för något. Dessa arbetsmetoder kan fungera som inspiration för hur man kan skapa fler trygga relationer mellan skolpersonal och elever.

Att arbeta för trygga och tillitsfulla relationer mellan elever och skolpersonal blir således en viktig del i att motverka tystnadskulturen. Det görs dels för att den individuella eleven ska känna trygghet i att det finns vuxna att vända sig till om något sker. Dels för att förändra strukturen i skolan till en sådan där elever vågar reagera på och berätta om rasistiska uttryck. Rasismen ska inte osynliggöras genom en tystnadskultur.

Rasistiskt klotter

Ett annat sätt som rasism visar sig på skolor är genom rasistiskt klotter. Elever och skolpersonal berättar exempelvis att hakkors eller n-ordet ristas in eller skrivs på elevskåp, bord och på skoltoaletter och ibland blir kvar under lång tid. Detta kan vara en bidragande faktor till att rasism normaliseras - det sker ofta och synligt utan en ordentlig motreaktion.

Mycket av klottret tas bort, men en del blir kvar. En förklaring är att de rasistiska budskapen klottras på ställen där lärare inte rör sig, såsom elevtoaletter. En annan anledning är att rasistiska budskap kan förkläs så att skolpersonal inte ska förstå vad som menas, en elev berättar:

⁶² MÄN. (u.å.). *MVP Skola*. [MÄN - MVP Skola](#) (hämtad 2025-11-27).

”Många skrev n-ordet på bänkar. Nu skriver man varianter av ordet för att inte skriva det faktiska ordet, men alla vet vad de menar. Man kan till exempel säga neighbour och då vet alla vad man menar.”

För att bryta normaliseringen av rasism i skolan behöver rasistiska uttryck möta motreaktioner, det gäller både ord och klotter. Kränkande klotter bör därför tas bort direkt. Detta kräver både tydliga rutiner och samverkan mellan skolpersonal där vaktmästare och lokalvårdare blir viktiga aktörer eftersom de har möjlighet att se vad som klottras vid elevtoaletter. Likaså krävs samverkan och rutiner för att identifiera, dokumentera och sedan snabbt ta bort klotter.

Rasistiska uttryck från skolpersonal

När vi har frågat elever om rasism i skolan berättar eleverna sällan om rasistiska uttryck från lärare på skolan. Majoriteten av eleverna anser att lärare behandlar alla lika. Detta är ett positivt resultat som visar att skolor har goda möjligheter att skapa strukturell förändring för att motverka rasism. Forskning framhåller att arbetet mot rasism behöver börja i arbetslaget för att sedan nå ut till eleverna.⁶³

För att motverka rasism krävs, utöver att lärarna själva inte uttrycker rasism, även kompetens för att bedriva ett förebyggande arbete. I intervjuerna beskriver skolpersonal att det finns en varierad kompetensnivå inom kollegiet. Detta är inte unikt för Stockholms stad, utan en upplevd okunskap hos lärare när det kommer till att prata om rasism beskrivs i liknande rapporter.⁶⁴ I skolan finns både vuxna som är insatta, kunniga och engagerade samtidigt som det finns vuxna som saknar kunskap om rasism och dess olika former. Dels kan detta bidra till att reproducera generaliseringar och fördomar, men okunskapen vittnar också om rasismens strukturella karaktär. Även elever ser detta och tolkar det som att en del vuxna är obekväma med ämnet eller ointresserade av rasism. En elev berättar:

”Ibland känns det som att lärarna tycker det är awkward att prata om rasism. De borde prata om det på ett seriöst sätt, de borde inte tycka att det är så obekvämt.”

⁶³ Blikstad Nyegaard, S., Grimsrud Christensen, E. (2025). *Rasisme i skolen*, s. 127.

⁶⁴ Institutet för mänskliga rättigheter. (4 mars 2025). *DOKUMENTATION: Samråd om ungas upplevelser av rasism. Skriftlig dokumentation från Institutet för mänskliga rättigheters samråd 4 mars 2025*, s. 14.

Liknande resultat beskrivs i en tidigare rapport om antisemitism i Stockholms skolor. Där beskrivs hur skolpersonal inte vet hur de ska hantera antisemitiska uttryck i klassrummet eller utanför. Det har lett till att lärare stått handfallna under lektioner där judiska elever fått utstå antisemitiska kommentarer.⁶⁵

Det är svårt att utbilda om och hantera rasism när man själv inte känner sig bekväm eller har tillräcklig kunskap om olika former av rasism. En fortsatt kunskapsutveckling för skolpersonal är därför både nödvändig och efterfrågad av skolpersonal. I Stockholms stad har utbildningsförvaltningen tillsammans med skolorna påbörjat ett sådant arbete genom kompetenshöjande insatser för att utbilda skolpersonal om rasism. Stadens diplomeringsutbildning om rasism kan ytterligare stärka kompetensen. Det är positivt att elever oftast inte upplever rasistiska uttryck från lärare, detta bör tas vara på och vidareutvecklas.

Ett fåtal elever berättade dock om lärare som uttryckt rasistiska fördomar i klassrummet. Detta är allvarligt och visar ytterligare på vikten av ett fortsatt arbete. Vidare framkom en mer strukturell beskrivning av rasism där lärare sägs blanda ihop elever med utländsk bakgrund eller strunta i att lära sig uttala vissa elevers namn rätt. Det går därför inte att säga att rasism inte finns i relationen lärare-elev, även om det beskrivs som ovanligare. Något vanligare var att eleverna berättade om vikarier som uttryckt sig rasistiskt på skolorna. Vikarier beskrivs ha haft fördomar mot elever med utländsk bakgrund och de beskrivs ha använt kränkande och rasistiska ord om elever. Återkommande i detta var att eleverna inte ansåg att skolorna gjorde tillräckligt när detta uppdagades. En elev sade: ”att vikarier får vara kvar bevisar bara att skolledningen inte tar rasism på allvar.”

När vuxna i skolan upplevs vara rasistiska utgör det ett svek från vuxenvärlden vad gäller trygghet och de möjligheter som skolan förväntas bestå av.⁶⁶ För att undvika detta i Stockholms stads skolor behövs tydliga riktlinjer för hur rasistiska uttryck bland medarbetare hanteras. Dessutom är det viktigt att eleverna får kännedom om riktlinjerna, för att inge förståelse för hur skolan arbetar antirasistiskt. Att åtgärder vidtas även när extern eller temporär personal uttrycker sig rasistiskt är viktigt. Lika viktigt är att rasism förebyggs genom att skolorna och kommunen tar ett större ansvar för antirasistisk kompetens hos vikarier i skolan.

⁶⁵ Wagrell, K. (2022). *Antisemitismen i Stockholms skolor: En rapport om skolpersonal och elevers upplevelser och tankar kring antisemitiska uttryck i sin skolmiljö*, s. 51.

⁶⁶ Pérez Aronsson, F. (2019). "Åh vad kul, nu börjar det invandrare på skolan!" Malmö Universitet, s. 97. [View of "Åh vad kul, nu börjar det invandrare på skolan!"](#)

Orsaker och konsekvenser av rasismens normalisering i skolan

Sociala medier

En förklaring till att rasistiskt språkbruk och klotter normaliseras kan vara sociala mediers påverkan. I intervjuerna framkommer att rasism är vanligt på sociala medier, vilket påverkar klimatet i skolan. TikTok och Snapchat är de plattformar där detta oftast sker. En elev berättar:

”Jo, det påverkar väl om man ser nåt rasistiskt på TikTok. Det kan bli en grej i skolan, att någon skämtar vidare kanske.”

Elever beskriver att sociala medier är en grogrund för rasism, där elever inspireras och även själva söker upp information om andra länder, kulturer eller religioner för att skapa nya ”skämt” baserade på fördomar eller generaliseringar. En elev berättar:

”Ja, man studerar andras religioner eller etniciteter för att kunna kränka dem, man hittar något på sociala medier om att ”araber gör det här” och så lär man sig om det för att skämta om det.”

Sociala medier har en stark påverkanskraft. Algoritmerna är utformade för att förstärka och sprida innehåll som väcker starka känslor och åsikter, vilket gör oss alla i hög grad till konsumenter av extrema åsikter.⁶⁷ Ett exempel är hur bilden av ”invandraren” skapas genom att manliga invandrare återkommande kopplas till våld och brottslighet i sociala medier. Det påverkar inte nödvändigtvis konsumentens åsikter eller *hur* vi tänker, men det kan avsevärt påverka *vad* vi uppmärksammar och tänker på. På så sätt förändras konstruktionen och upplevelsen av vad som är normalt.⁶⁸ Mot denna bakgrund blir elevers källkritiska förmåga och förmåga till källtillit centrala, då de ger förutsättningar att både granska

⁶⁷ Pasalic Östborg, P. (28 maj 2025). *Så hamnar högerextremism i centrum genom sociala medier*. Karlstad universitet. [Så hamnar högerextremism i centrum genom sociala medier | Karlstads universitet \(hämtad 2025-11-21\)](#); Kisić-Merino, P. (2025). *Enjoying the Fall: Normalisation of the Far-Right as an Algorithmically-Mediated Fantasy of Ontological (In)Security*. Karlstad Universitet. [Enjoying the Fall : The Normalisation of the Far-Right as an Algorithmically-Mediated Fantasy of Ontological \(In\)Security](#)

⁶⁸ Pasalic Östborg, P. (28 maj 2025). *Så hamnar högerextremism i centrum genom sociala medier*; Kisić-Merino, P. (2025). *Enjoying the Fall: Normalisation of the Far-Right as an Algorithmically-Mediated Fantasy of Ontological (In)Security*.

rasistiska påståenden och bedöma vilka källor som är tillförlitliga i ett digitalt präglad medielandskap.⁶⁹

På många skolor har det även funnits så kallade exposekonton där elever hängs ut i sociala medier. Innehållet i dessa har inte alltid en rasistisk grund, utan det kan läggas ut bilder på elever när de gör en min, ramlar, äter eller liknande. En del av innehållet har dock en rasistisk ton, en elev berättar:

”Ja, det kan va bilder eller filmer med texter som är rasistiska. Till exempel att någon liknar en gorilla och så lägger man på filter så personen ska se mer och mer ut som en gorilla. Så man ska se dålig ut.”

På många skolor har exposekonton försvunnit efter att ett mobilförbud införts i skolan. Trots att elever uttrycker att det är tråkigt att inte få använda sin mobiltelefon under skoltid och att det ibland skapar svårigheter att ha kontakt med vårdnadshavare under skoldagen, beskriver de ändå hur ett mobilförbud har varit positivt för att minska kränkningar på sociala medier. Majoriteten av skolorna i Stockholms stad har infört ett mobilförbud och under år 2026 kommer ett nationellt mobilförbud införas i grundskolan i Sverige.⁷⁰ I och med detta är det viktigt att komma ihåg att införandet av ett mobilförbud inte ska ses som en anledning för skolan eller kommunen att minska det förebyggande arbetet mot kränkningar i digitala miljöer.⁷¹ Även i en mobilfri miljö är kränkningar mellan elever på sociala medier skolans ansvar när det påverkar elevens skoldag. Detta relaterar till stadens handlingsplan mot rasism där det framgår att utbildningsnämnden, i samråd med kommunstyrelsen, ska genomföra insatser för att motverka olika former av rasism som sker i sociala medier och digitala plattformar.⁷²

Den digitala miljön sträcker sig längre än endast mobiltelefoner. Elever har åtkomst till sociala medier och andra digitala forum från olika digitala enheter, så som sina skoldatorer eller surfplattor. Just nu pågår ett pilotprojekt i staden där man undersöker ett system där elever endast har åtkomst till pedagogiska verktyg på sina digitala enheter. Det kan därför vara relevant att vidare undersöka om begränsad åtkomst till vissa digitala sidor kan bidra till att minska

⁶⁹ Arneback, E., Jämte, J. (2017). *Att motverka rasism i förskolan och skolan*, s. 217–219; [Internetstiftelsen. \(2020\). Därför behöver du källtillit. Källtillit – därför är det viktigt att vi hittar källor att lita på \(hämtad 2025-11-27\)](#); Skolverket. (2025). *Hantera rasism och intolerans i undervisningen. Hantera rasism och intolerans i undervisningen - Skolverket (hämtad 2025-11-21)*.

⁷⁰ Utbildningsdepartementet. (2025). *Ett nationellt mobilförbud i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet*. (DS 2025:9), s. 18. [Ds 2025_9](#)

⁷¹ Skolinspektionen. (18 juni 2025). *Yttrande över Ett nationellt mobilförbud i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet Ds 2025:9*.

⁷² Stockholms stad. (2025). *Handlingsplan mot rasism 2030*, s. 13.

rasistiska och andra kränkningar i skolans digitala miljöer, på liknande sätt som mobilförbud beskrivs ha gjort.

Machokultur

Det framgår i intervjuerna att det är skillnad i hur pojkar och flickor uttrycker sig. Eleverna berättar att rasistiska kommentarer kan sägas av flickor, men att det framför allt sägs av pojkar. En elev berättar:

”Man säger saker som ”åk hem igen”, men det är mest killar som säger sånt. Jag har aldrig hört någon tjej säga det. Killkompisar som är nära varandra är grova i vad man säger.”

Skolpersonal och elever beskriver detta som en machokultur hos pojkar på skolorna. Av flickor beskrivs språkbruket bero på att pojkar vill vara coola, kaxiga och ta plats. Skolpersonal beskriver hur machokulturen hos pojkar inte endast innefattar rasistiska uttryck, utan även sexistiska, funkofobiska och homofobiska ord och uttryck. Machokulturen beskrivs vidare innebära att pojkar inte får bli ledsna eller kränkta av kommentarerna, utan att de istället svarar på kränkande kommentarer med en annan kränkande kommentar. En elev beskriver varför:

”Oftast svarar man genom att skämta tillbaka, man letar efter något som ska såra. Man måste svara för är man bara tyst så blir man ett mobboffer.”

Att fortsätta den rasistiska och kränkande jargongen blir en del av strukturen, det görs för att elever inte vill hamna utanför gruppen eller känna sig som offer. Flickor, å andra sidan, beskrivs använda kränkande kommentarer ”bakom varandras ryggar”. Rasismen är därför inte lika synlig.

Samma tendenser framkommer i tidigare forskning, där man ser att flickor oftare utsätts för social mobbning och att de uttrycker aggressivitet på andra sätt än pojkar.⁷³ Dessa uttryck beskrivs vara svårare att upptäcka vilket gör att flickornas problem inte uppmärksammas i samma utsträckning som pojkarnas. Skillnaden beskrivs bero på traditionella könsnormer där verbala aggressioner i

⁷³ Frånberg, G. (2013). *Flickor, pojkar och kränkningar*. Umeå universitet (52–66), s. 53–63. I Skolverket. (2013). *Kränkningar i skolan – analyser av problem och lösningar* (Stockholm: Fritzes). [FULLTEXT01.pdf](#)

skolan är mer accepterat för pojkar. Forskningen visar att könsnormerna reproduceras i skolan genom att pojkar ges större utrymme till verbala kränkningar, eftersom det ses som förväntat, normalt och ”pojkers sätt att skämta”, medan liknande uttryck från flickor tillrättavisas. Det är därför av stor vikt att skolpersonal är medvetna om flickor och pojkars olika kränkingsbeteenden vid planering och bemötande.⁷⁴ I arbetet mot rasism kan det därför vara betydelsefullt att utgå från ett intersektionellt perspektiv. Intersektionalitet innebär att man tar hänsyn till flera maktordningar och kategorier samtidigt och hur de samspelar med varandra.⁷⁵ Ett sätt att arbeta med ett sådant perspektiv inom skolans antirasistiska arbete kan vara genom stadens våldspreventiva metoder som används i flera skolor inom Stockholm stad.

Internaliserad rasism

Något som bör ses som både en orsak till och en konsekvens av normaliseringen av rasism är internaliserad rasism. Begreppet innebär att vi internaliserar rasistiska stereotyper, det vill säga att vi tar in stigmat som en del av hur vi tänker och känner om oss själva och andra i vår sociala grupp.⁷⁶ Flera av de elever som använder en rasistisk jargong riskerar själva att bli utsatta för rasism. Elever berättar:

”Jag har tänkt på att rasistiska kommentarer framförallt kommer från personer med utländsk bakgrund, att de själva har upplevt rasism och att de nu betar sig rasistiskt. Jag fattar inte varför.”

”Oftast kränker man varandras etnicitet trots att man har samma etnicitet – man kallar varandra bombare och gör skämt på andras bekostnad.”

Många elever anser att rasistiska kommentarer mellan personer som själva riskerar att utsättas för rasism är mer okej och de uttrycker det som svårt att förstå om det är rasism eller inte. Att rasistiska ord eller uttryck används av de som själva blir utsatta för rasism kan av omgivningen uppfattas som ett tecken på att jargongen skulle vara okej. Det kan vara en förklaring till att rasistiska uttryck

⁷⁴ Fränberg, G. (2013). *Flickor, pojkar och kränkningar*. I Skolverket. (2013). *Kränkningar i skolan – analyser av problem och lösningar*, s. 53–63.

⁷⁵ Jämställdhetsmyndigheten. (2021, red. 2024). *Vad är intersektionalitet?* [Vad är intersektionalitet?](#) | [Jämställdhetsmyndigheten](#) (hämtad 2025-11-27).

⁷⁶ Länsstyrelsen Stockholm, Vidga Normen. (2021). *Minoritetsstress i praktiken*, s. 24. [Minoritetsstress i praktiken](#)

normaliseras. Samtidigt kan detta också vara en konsekvens av den normalisering som sker. Att uttrycka sig med rasistiska ord blir en del av den struktur elever befinner sig i, oavsett etnisk bakgrund, hudfärg eller religion.

Det är skolans ansvar att agera vid alla former av rasistiska uttryck, även den mellan personer som själva riskerar att utsättas för rasism.⁷⁷ Det är dessutom viktigt att personal i skolan har dialoger med elever om hur de uttrycker sig och varför, för att fånga upp internaliserad rasism. Ord och kommentarer kan uppfattas olika och ha olika betydelse beroende på vem som säger orden och i vilken kontext det sägs. I skolan riskerar rasistiska uttryck mellan personer tillhörande samma etniska eller religiösa grupp att upprätthålla ett rasistiskt språkbruk. Skolans roll är därför att alltid motverka ett kränkande och diskriminerande språkbruk.⁷⁸

Det förebyggande arbetet

Att skapa ett långsiktigt och hållbart arbete mot rasism

Genom intervjuerna framgår att skolans förebyggande arbete mot rasism kan bli tydligare. Idag sker skolans arbete mot rasism framförallt genom reaktiva åtgärder när rasistiska händelser sker i skolmiljön. Att agera vid rasistiska uttryck är viktigt, samtidigt behöver skolan även arbeta förebyggande för att motverka rasism och diskriminering. Detta finns det flera goda exempel på i skolorna, så som våldspreventiva metoder där rasistiskt våld ingår eller demokratiseringar för hela skolan. Samtidigt skiljer det sig mellan Stockholms stads skolor hur och i vilken utsträckning det förebyggande arbetet mot rasism görs. Därtill visar erfarenheter från skolorna att de projekt som införs mot rasism och diskriminering inte alltid sammankopplas med det övergripande förebyggande arbetet. Detta kan innebära att de tillfälliga projekten får begränsad effekt på lång sikt, trots att de i sig innehåller värdefulla insatser. Elever berättar också om hur skolor väljer att ta upp rasism som en informationspunkt i början av skolåret, där samma material presenteras år efter år. Detta beskriver eleverna som repetitivt och oengagerade.

Forskning på området belyser att det förebyggande arbetet mot rasism behöver inbegripa ett helhetsgrepp av skolans verksamhet.⁷⁹ Genom att kritiskt granska den egna verksamheten kan förskolor och skolor upptäcka rasistiska strukturer, något som är ett viktigt

⁷⁷ Blikstad Nyegaard, S., Grimsrud Christensen, E. (2025). *Rasisme i skolen*, s. 25.

⁷⁸ Blikstad Nyegaard, S., Grimsrud Christensen, E. (2025). *Rasisme i skolen*, s. 25.

⁷⁹ Arneback, E., Jämte, J. (2017). *Att motverka rasism i förskolan och skolan*, s. 156; Jonsson, R., León, Rosales, R. (2019). *Skolan som antirasistiskt rum?*, s. 10. [Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit](#)

steg för att stärka och utveckla arbetet mot rasism. I det förebyggande arbetet är det även viktigt att kunna identifiera rasism på olika nivåer och att förstå att den finns inbyggd i samhällets institutioner och strukturer, likaså i skolans verksamhet. Detta minimerar risken för att det förebyggande arbetet begränsas till tillfälliga projekt. Därtill är det således relevant att arbetet mot rasism, kränkningar och trakasserier sammankopplas med skolans systematiska kvalitetsarbete.

Vidare visar forskning att det är fördelaktigt att barn involveras i arbetet mot rasism i skolan och att det kan leda till en djupare förståelse för rasism i skolans miljöer. Exempelvis visar en intervjustudie med barn, att barn själva kan identifiera vardagsrasism som förekommer i skolan.⁸⁰ Dessutom uttrycker elever både i våra fokusgruppsintervjuer och i Barnombudsmannens rapport att de vill prata om rasism och att det är ett viktigt ämne.⁸¹ Några elever i våra intervjuer berättar:

”Allmänt behöver vi börja prata mer om rasism. Vi måste göra det till ett mer viktigt ämne i skolan.”

”Det är viktigt att prata om rasism, att veta vad det är för att kunna sätta stopp.”

Därtill anser barn att vuxna ska prata om rasism med barn tidigt.⁸² Elever i fokusgruppsintervjuerna menar att det kan vara ett sätt att motverka att rasistiska uttryck sprids bland yngre barn:

”Man ska våga prata om det och i lägre åldrar, typ börja i lågstadiet. Det är då det börjar med skämten. Då kanske de yngre inte gör som oss.”

”Man borde prata mer om rasism redan i lågstadiet, jag hör tvåor gå runt och säga rasistiska saker nu. Man måste börja förebygga det.”

I våra intervjuer framhåller även lärare att samtal om rasism inte bör vänta till högre årskurser, utan att det är viktigt att börja redan i

⁸⁰Lundström, M. (2021). ”Barns perspektiv på svensk vardagsrasism”. *Sociologisk forskning. Tidskrift för Sveriges Sociologförbund. Journal of the Swedish Sociological Association. Vol. 58, nr 4.*, s. 447. <https://doi.org/10.37062/sf.58.23154>

⁸¹ Barnombudsmannen. (2021). *Om barns och ungas utsatthet för rasism*, s. 31.

⁸² Barnombudsmannen. (2021). *Om barns och ungas utsatthet för rasism*, s. 38.

lågstadiet för att tidigt stärka elevernas förståelse och värdegrund.
En lågstadielärare säger:

”Det är viktigt att börja jobba med de här frågorna tidigare, det är inte bara en högstadiefråga, utan måste jobbas med även i lågstadiet. Vi kan verkligen göra ett bättre jobb i lågstadiet. Det handlar om arbetet med vår värdegrund.”

Skolan bör därför skapa möjligheter för alla elever, oavsett årskurs, att prata om rasism och att delta i skolans förebyggande arbete mot rasism. En central del i detta är att elever får kännedom om sina rättigheter. Genom att informera om och medvetandegöra elever om att de är rättighetsbärare och vad det i praktiken innebär, kan skolan stärka elevdelaktigheten i det förebyggande arbetet. Ett inkluderande arbete mot rasism kan därmed tydliggöra varje elevs rätt att inte utsättas för diskriminering på grund av etnicitet eller religion.

Undervisningens roll

Om rasism tas upp i den ordinarie undervisningen beskrivs det av både elever och lärare ske framförallt i de samhällsorienterade ämnena. Elever beskriver även att undervisningen om rasism nästintill alltid handlar om historiska kopplingar, ofta till Förintelsen eller triangelhandeln och slaveriet. Detta beskrivs lägga ett stort ansvar på skolans SO-lärare, vilket även lyfts i likande rapporter.⁸³ SO-lärarna ser ett behov av att fler lärare tar på sig ansvar för undervisning om rasism.

Bland eleverna i våra intervjuer efterfrågas att få lära sig mer om rasism också utifrån ett samtidsperspektiv. Detta stöds av forskning som framhåller ett arbetssätt som inkluderar såväl att lära sig om historiska skeenden i relation till rasism, som att lära av samtiden och källkritik.⁸⁴ Genom att arbeta utifrån ett samhällsorienterat och normkritiskt arbetssätt i undervisningen kan elever självständigt reflektera kring historien. Samtidigt skapas utrymme i undervisningen för att diskutera värden och framtida samhällsutveckling. Ett sådant arbetssätt stärker elevernas samhällsorienterade och demokratiska kunskap och minskar risken för att rasistiska föreställningar utvecklas på grund av okunskap.

⁸³ Skolverket. (2025). *Antisemitism i skolan*, s. 89–90. [Ladda ned publikation - Skolverket](#)

⁸⁴ Arneback, E., Jämte, J. (2017). *Att motverka rasism i förskolan och skolan*, s. 208, 217–219; Skolverket. (2025). *Hantera rasism och intolerans i undervisningen*. [Hantera rasism och intolerans i undervisningen - Skolverket \(hämtad 2025-11-27\)](#); Internetstiftelsen. (2020). *Därför behöver du källtillit*. [Källtillit – därför är det viktigt att vi hittar källor att lita på \(hämtad 2025-11-27\)](#).

Flera goda exempel på metoder som används för att motverka diskriminering, kränkningar och våld framkommer i intervjuerna. Några exempel är våldspreventiva metoder (ex. Mentorer i våldsprevention), årshjul med olika värdefrågor och trygghetsenkäter i samarbete med Friends. Skolpersonal beskriver hur dessa arbetssätt leder till tryggare klassrumsklimat, skapar möjlighet för diskussion och reflektion samt bidrar till en möjlighet för alla elever att känna sig sedda.

Samtidigt visar forskning att det finns en risk att delar försvinner när man endast arbetar utifrån breda begrepp som tolerans, värdegrund eller till och med rasism.⁸⁵ Ett exempel är antisemitism som ofta bygger på osakliga föreställningar om den judiska minoriteten. Förmågan att stå emot antisemitism stärks därför av sakkunskap.⁸⁶ Som tidigare nämnt är det fördelaktigt att skolans arbete mot rasism inkluderas brett i hela verksamheten. Det kan göras genom ovan nämnda metoder, som exempelvis våldsprevention. Till detta behövs specifik kunskap om olika former av rasism, för att dessa former inte ska osynliggöras eller förstärkas på grund av okunskap.

Det är även viktigt att reflektera över hur det förebyggande arbetet introduceras i klassrummet. Några elever i våra intervjuer berättar om att vissa av övningarna som gjorts i förebyggande syfte, exempelvis rollspel, har haft motsatt effekt och i stället lett till att elever fått nya idéer om hur de kan uttrycka sig rasistiskt. Det finns även de elever som i intervjuerna uttrycker att de känner sig obekväma i sammanhang där rasism lyfts i undervisningen. De beskriver att det är ett känsligt ämne där starka åsikter kan få utrymme, ibland till och med rasistiska, eller att elevers egna upplevelser av rasism inte respekteras av andra elever i gruppen. En elev säger:

”Det gör mig obekvämt. Det är jobbigt att prata om, för folk tar det som ett skämt.”

Elever berättar också om situationer i undervisningssammanhang där de pratat om rasism, men där elever i gruppen skrattat eller på andra sätt uttryckt en oseriös inställning och attityd till ämnet. En elev berättar:

⁸⁵ Wagrell, K. (2022). *Antisemitismen i Stockholms skolor: En rapport om skolpersonal och elevers upplevelser och tankar kring antisemitiska uttryck i sin skolmiljö*, s. 51.

⁸⁶ Skolverket. (2025). *Antisemitism i skolan*, s. 47.

”Det blir flamsigt, ingen tar det seriöst när man ska diskutera frågor, det blir rörigt, folk spelar på datorn i stället.”

Detta skapar osäkerhet och en otrygg stämning i gruppen, vilket kan leda till att elever inte vågar delta i samtalen. Elever beskriver att detta i förlängningen hämmar deras möjlighet att lära sig mer om rasism och liknande ämnen. I flera fall uttrycker elever därför en önskan om att diskussioner kring dessa frågor sker i mindre grupper, då de upplever att det känns tryggare att delta i ett mindre sammanhang än i helklass. Detta tydliggör vikten av att reflektera över vilket samtalsklimat som råder i klassrummet när rasism diskuteras samt vikten av att arbeta aktivt för att skapa en trygg miljö för alla deltagare att delta i samtal och reflektioner om diskriminering och kränkningar. Det är vidare centralt att överväga hur denna typ av ämnen tas upp i undervisningen, för att undvika att utestänga, osynliggöra eller förstärka rasistiska uttryck. Samtal om rasism och demokrati behövs för att förebygga antidemokratiska värderingar hos elever.⁸⁷

I våra intervjuer framkommer att det finns ett intresse för antidemokratiska och våldsbejakande organisationer, även om det gäller ett fåtal elever. För att motverka detta behöver skolan kunna ta samtalen när de uppkommer i ett tidigt skede, annars finns risk att samtalen förflyttas till mer slutna sammanhang och radikaliseras. Här framträder betydelsen av att vuxna kan prata om svåra ämnen. När lärare och andra viktiga vuxna visar att de är tillgängliga, ställer frågor och är beredda att lyssna, ökar förutsättningarna för att elever ska våga öppna upp om svåra tankar, upplevelser och influenser. Barn och unga behöver vuxnas stöd genom hela uppväxten, särskilt i mötet med komplexa och känsliga frågor.⁸⁸ Att vuxna signalerar att svåra samtal är välkomna minskar risken för att elever lämnas ensamma med sina funderingar. För elever där det finns oro för radikalisering eller sympatier för våldsbejakande extremism är detta särskilt viktigt. De behöver tillgång till trygga vuxna som kan fungera som bollplank och motkraft till radikaliserande influenser. Genom att skapa ett öppet samtalsklimat och vara närvarande i de svåra samtalen kan skolan utgöra en betydelsefull del av det förebyggande arbetet som berör rasism, antidemokratiska idéer och demokrati

⁸⁷ Center för våldsbejakande extremism (CVE). (2024). [Metodstöd - Att stärka det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism](#), s. 24. [Metodstöd - Att stärka det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism](#)

⁸⁸ Rädda barnen. (2025). [Växa upp utan hat. Att prata med barn och unga om extremism](#), s. 31. [Växa Upp Utan Hat \(2025\) | Save the Children's Resource Centre](#)

Samverkan

En viktig del i skolans arbete mot rasism är dialogen med vårdnadshavare. När en rasistisk incident har inträffat ska vårdnadshavare kontaktas, både till eleven som har utsatts för rasism och till eleven som har uttryckt rasism. Detta är en del av rutiner som finns på skolorna. Skolpersonal uttrycker en svårighet vad gäller vårdnadshavare som undviker kontakt med skolan och vårdnadshavare som inte anser att skolans värdegrundsarbete är viktigt. I detta behöver skolpersonal vara tydliga med att skolan inte är en neutral plats, utan en verksamhet som vilar på en demokratisk grund förankrad i respekt för de mänskliga rättigheterna och som har lagar som diskrimineringslagen och barnkonventionen att följa.⁸⁹ Skolpersonal önskar tydlighet och resurser för hur de kan arbeta för att stärka relationen till vårdnadshavare, men även rutiner för hur man arbetar vidare med elever när vårdnadshavarna inte engagerar sig i frågan.

Utöver ett stärkt samarbete med vårdnadshavare lyfter skolpersonal vikten av samverkan på andra sätt för att stärka arbetet mot rasism i skolan. Några exempel som redan förekommer är trygghetsnätverk inom stadsdelsförvaltningar och SSPF, som innebär samverkan mellan skola, socialtjänst, polis och fritidsverksamhet. Som en del i detta finns närvaro av fältassistenter som arbetar uppsökande och relationsskapande för att nå unga i vardagen.⁹⁰ Skolpersonal vill dock se fler externa samarbeten med myndigheter och civilsamhället för att tillföra viktiga perspektiv och erfarenheter till skolans antirasistiska arbete. Detta kan vara ett bra hjälpmedel, men det är samtidigt viktigt att skolans arbete mot rasism inte överlämnas helt på externa aktörer. Kunskapen och arbetet måste finnas lokalt på skolan. Det externa samarbeten kan tillföra är att höja kunskapsnivån och utveckla arbetsmetoderna.

Vidare lyfts praktiska samarbeten, såsom prao, studiebesök, utbyten mellan skolor och gemensamma projekt med myndigheter och civilsamhället, som exempel på sådant som kan bidra till att kontextualisera skolans arbete mot rasism. De beskrivs visa att skolans arbete inte står skiljt från samhället och synliggör därtill antirasistiska värden i konkreta sammanhang. Detta är goda exempel som redan pågår på flera skolor och de kan därför inspirera till fortsatt arbete i fler skolor. Målet är att få in arbetet mot rasism, kränkningar och diskriminering i skolans systematiska kvalitetsarbete.

⁸⁹ Skolverket. (2024). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2022*, (Lgr22, 2:a uppl.)

⁹⁰ Stockholms stad. (2021). *Stockholmsstandard för socialt fältarbete*, s. 11. [stockholmsstandard-for-socialt-faltarbete.pdf](https://www.stockholmsstandard-for-socialt-faltarbete.pdf)

Avslutning

Att tänka på i arbetet framåt

I Stockholms stad pågår ett arbete mot rasism, vilket tydliggörs i stadens handlingsplan.⁹¹ I förskolan och skolan görs detta bland annat som en del av arbetet mot kränkande behandling, trakasserier och diskriminering. Det finns utbildningar, arbetsätt och metoder för att arbeta mot rasism i förskolan och skolan. Likaså finns en stark vilja hos personal att utveckla arbetet för att motverka rasism. Med grund i vad som framkommit i intervjuer, forskning på området och den vilja som finns för att arbeta antirasistiskt i förskola och skola, finns flera möjligheter till att utveckla arbetet mot rasism. Nedan följer stöd i arbetet framåt uppdelat i de tre områden som beskrivs i stadens program för de mänskliga rättigheterna⁹² – *kunskap och information, välfärd och service samt delaktighet och inflytande*.

Kunskap och information

I arbetet mot rasism är kunskap en viktig del. Som framgår i stadens program för de mänskliga rättigheterna⁹³ är kunskapshöjande insatser en grund för att stärka rättigheter. För att motverka rasism inom förskola och skola behövs därför kunskap om olika former av rasism och deras uttrycksformer. Olika former av rasism kan likna varandra, men de kan också skilja sig åt i hur de uttrycks.⁹⁴ Att ha kunskap om detta bidrar till att motverka olika former av rasism. Ett sätt för verksamheter att inhämta denna kunskap är genom stadens diplomeringsutbildning om arbete mot rasism. Det är en utbildning som riktar sig till hela arbetslaget vilket skapar möjlighet till en gemensam kunskapshöjning i verksamheterna. För att denna kunskap ska implementeras i det systematiska kvalitetsarbetet mot rasism är det även fördelaktigt att sammanställa eller utveckla praktisknära stödmaterial i verksamheten för att systematisera och tydliggöra det antirasistiska arbetet. Likaså är det viktigt att de rutiner som finns mot trakasserier och diskriminering är tydliga och väl kommunicerade, både inom arbetslaget och mot barn och elever.

⁹¹ Stockholms stad. (2025). *Handlingsplan mot rasism 2030*.

⁹² Stockholms stad. (2024). *Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna*. [Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna](#)

⁹³ Stockholms stad. (2024). *Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna*, s. 11.

⁹⁴ Forum för levande historia. (2025). *Antisemitism*. [Antisemitism - Forum för levande historia](#) (hämtad 2025-12-08).

Detta gäller både rutiner vid kränkande behandling mellan elever, vid klotter eller när personal eller vikarier uttrycker sig kränkande.

Välfärd och service

Inom området välfärd och service är en grundläggande faktor att arbetet mot rasism är likvärdigt över verksamheter och stadsdelsområden. Alla förskolor och skolor har ett lika stort ansvar att arbeta antirasistiskt oavsett hur barngruppen eller elevsammansättningen ser ut i förhållande till etnicitet, religion och hudfärg. Här kan det vara bra att aktivt synliggöra och reflektera över rådande normer, jargonger och fördomar i verksamheten för att kunna motverka dem på ett medvetet och systematiskt sätt. Det är också viktigt att arbetet mot rasism är en del av det systematiska kvalitetsarbetet i verksamheten och inte endast drivs av individers personliga engagemang eller bakgrund. För att motverka den strukturella rasismen behövs ett helhetsgrepp i verksamheten. Normaliseringen av rasism motverkas genom att samtliga inkluderas i det antirasistiska arbetet.

Vidare behövs trygga klassrum för samtal om rasism och antidemokratiska idéer för att säkerställa att elever inkluderas i samtal på ett ansvarsfullt och tryggt sätt. Lika viktigt är det att det finns tillitsfulla relationer mellan elever och skolpersonal för att dessa samtal ska vara givande. Trygga relationer till personal är en framgångsfaktor för att motverka en tystnadskultur där barn och elever inte vill eller vågar prata om rasism.

Delaktighet och inflytande

Både intervjuerna och tidigare forskning visar att elever vill prata om rasism. Det är därför viktigt att förskole- och skolpersonal vågar göra det. Att vuxna är tysta eller undviker ämnet kan sända signaler till barn om att det som sker är okej eller att rasistiska strukturer inte existerar.⁹⁵ Reflekterande samtal med barn om rasism är därför viktigt. Att våga prata om rasism med barn skapar också möjlighet för att inkludera barn i arbetet mot rasism. För att barn och elever ska vara delaktiga behöver vuxna ha kunskap om hur man lyssnar och agerar utifrån barn och elevers upplevelser. Arbetet mot rasism

⁹⁵ Rädda barnen. (2023). *Prata om rasism: En vägledning för vuxna*, s. 4. [Prata om rasism – en vägledning för vuxna - Rädda Barnen](#)

i förskola och skola behöver fortsatt utgå från barnens röster och behov.

Avslutande reflektioner om kartläggningens omfång

I intervjuerna har det framkommit delar som är viktiga att beakta i ett fortsatt arbete mot rasism. Exempelvis har denna kartläggning fångat upp antisemitiska, islamofobiska, afro-fobiska och sinofobiska uttryck. Kartläggningen ger inte en heltäckande bild av dessa former av rasism eftersom kartläggningen är begränsad till dess syfte och metod. Viktigt är även att de former av rasism som lyfts i kartläggningen inte motsvarar alla former av rasism som finns i förskolan och skolan. Rasism mot samer, antiziganism eller rasism mot de meänkieli- eller finskspråkiga minoriteterna är exempel på rasism som inte har fångats upp av denna kartläggning. Hur elever och personal svarar på frågor om rasism formas av föreställningar, normer och diskurser om rasism. Att vissa former av rasism lyfts oftare i intervjuerna visar vilken rasism som synliggörs, vad som uppfattas som rasism och hur kunskapen om rasism ser ut. Att vidare belysa diskursen om rasism är därför intressant.

Vidare bör det uppmärksammas hur rasism hos flickor i skolan kan ta sig uttryck. Detta med tanke på att denna kartläggning belyser skillnader i hur rasism tar sig uttryck för pojkar och flickor. Kartläggningen har fångat pojkarnas uttryckssätt, genom språkbruk och klotter, i högre grad än den mer tysta rasismen hos flickor som beskrivs ske ”bakom ryggen.” Detta är viktigt att uppmärksamma för att motverka även denna uttrycksform av rasism. Ett intersektionellt perspektiv i arbetet mot rasism är därmed värdefullt.

Kartläggningen belyser hur rasism tar sig uttryck i två av Stockholms stads skolformer, förskola och grundskola. Anpassad skola, gymnasium, fritidsverksamheter eller vuxenutbildning innefattas inte av rapporten. Inte heller kartläggs rasism i andra kommunala verksamheter där barn befinner sig, exempelvis inom kultur- och idrottsförvaltningen, eller i stadsdelsförvaltningarna. Genom att samverka med dessa verksamheter i arbetet mot rasism går att hitta gemensamma arbetsmetoder mot rasism. Arbetet mot rasism kan då bli kontinuerligt, likvärdigt och samlat på alla de platser där barn befinner sig.

Referenslista

Arbetsmarknadsdepartementet. *Handlingsplan mot rasism och hatbrott*. (2024). Tillgänglig på: [Handlingsplan mot rasism och hatbrott](#)

Arneback, E. & Jämte, J. *Att motverka rasism i förskolan och skolan*. (Stockholm: Natur och kultur, 2017).

Arneback, E. & Jämte, J. ”Bredda förståelsen av rasism och antirasism i skolan”. *Skola och samhälle (S.O.S)*. (Den 14 december 2017). Tillgänglig på: [Emma Arneback och Jan Jämte: Bredda förståelsen av rasism och antirasism i skolan – Skola och Samhälle](#) [hämtad: 2025-12-01]

Barnombudsmannen. *Om barns och ungas utsatthet för rasism*. (2021). Tillgänglig på: [om-barns-och-ungas-utsatthet-for-rasism_2021.pdf](#)

Blikstad Nyegaard, S. & Grimsrud Christensen, E. *Rasisme i skolen*. (Oslo: Universitetsforlaget, 2025).

Center för våldsbejakande extremism (CVE). *Metodstöd - Att stärka det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism*. (2024). Tillgänglig på: [Metodstöd - Att stärka det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism](#)

Diskrimineringsombudsmannen. *Förekomst av diskriminering 2024*. (Rapport 2024:2, 2024). Tillgänglig på: [Förekomst av diskriminering 2024](#)

Edling, S., Bjereld, Y., Thornberg, R., Gill, P., Bourbour, M. & Masoumi, D. ”‘Keeping an Eye Out’: Students’ Experiences of School Personnel’s Noticing in Shaping or Hindering a Positive School Climate”. *Social Sciences* 14:5, 254 (2025). Tillgänglig på: <https://doi.org/10.3390/socsci14050254>

Ericsson, M. *Historisk forskning om rasism och främlingsfientlighet i Sverige: En analyserande kunskapsöversikt*. 2. reviderade uppl. (Forum för levande historia, 2024). Tillgänglig på: [Historisk forskning om rasism och främlingsfientlighet](#)

Forum för levande historia. *Rasism*. (u.å.). Tillgänglig på: [Rasism - Forum för levande historia](#) [hämtad: 2025-11-20]

Forum för levande historia. (2025). *Antisemitism*. [Antisemitism - Forum för levande historia](#) [hämtad 2025-12-08].

Friends. *Friendsrapporten 2021*. (2021). Tillgänglig på: [Friendsrapporten_2021.pdf](#)

Friends. *Kunskapsbanken – Rasism i skolan*. (u.å.). Tillgänglig på: [Rasism i skolan | Friends](#) [hämtad: 2025-11-18]

Frånberg, G. "Flickor, pojkar och kränkningar". *Kränkningar i skolan – analyser av problem och lösningar*, red. Skolverket. (Stockholm: Fritzes, 2013). Tillgänglig på: [FULLTEXT01.pdf](#)

Hellström, A. *Rasist? Inte jag. Om rasism – en begreppsinventering*. (Forum för levande historia, 2016). Tillgänglig på: [106FLH Rasist - Inte jag-rapport nov-16 inlaga.indd](#)

Hübinette, T. & Lundström, C. *Den färgblinda skolan. Ras och vithet i svensk utbildning*. (Stockholm: Natur & Kultur, 2022).

Idevall Hagren, K. "Språkliga perspektiv på rasism, nationalism och nationell identitet. Aktuella frågor inom det svenskspråkiga forskningsfältet". *Svenskans beskrivning 37. Skrifter från Svenska institutionen vid Åbo Akademi* 8. (Åbo: Åbo Akademi, 2020). Tillgänglig på: [Svenskans beskrivning 37.pdf](#)

Institutet för mänskliga rättigheter. *DOKUMENTATION: Samråd om ungas upplevelser av rasism*. (2025). Tillgänglig på: [Dokumentation samråd med MR-institutet 4 mars](#)

Institutet för mänskliga rättigheter. *Kompletterande information till FN:s rasdiskrimineringskommitté (3.1.2-375/2025)*. (2025). Tillgänglig på: [Kompletterande information till FN:s rasdiskrimineringskommitté. Inför behandlingen av Sveriges 24:e och 25:e periodiska rapport](#)

Internetstiftelsen. *Därför behöver du källtillit*. (Den 30 mars 2020). Tillgänglig på: [Källtillit – därför är det viktigt att vi hittar källor att lita på](#) [hämtad: 2025-11-27]

Jonsson, R. & León, Rosales, R. *Skolan som antirasistiskt rum?* (Malmö universitet, 2019). Tillgänglig på: [Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit](#)

Jämställdhetsmyndigheten. *Vad är intersektionalitet?* (Den 13 september 2021, uppdaterad den 17 juni 2024). Tillgänglig på: [Vad är intersektionalitet? | Jämställdhetsmyndigheten](#) [hämtad: 2025-11-27]

Kisić-Merino, P. *Enjoying the Fall: Normalisation of the Far-Right as an Algorithmically-Mediated Fantasy of Ontological (In)Security*. (Karlstad universitet, 2025). Tillgänglig på: [Enjoying the Fall : The Normalisation of the Far-Right as an Algorithmically-Mediated Fantasy of Ontological \(In\)Security](#)

Lozic, V. "Recognising, naming, and resisting racialisation and ethnicisation in Swedish compulsory schools". *Revista Internacional de Educación para la Justicia Social* 13:1 (2024). Tillgänglig på: [\(PDF\) Recognising, Naming, and Resisting Racialisation and Ethnicisation in Swedish Compulsory Schools](#)

Lundström, M. ”Barns perspektiv på svensk vardagsrasism”. *Sociologisk forskning*, 58:4 (2021). Tillgänglig på: <https://doi.org/10.37062/sf.58.23154>

Lundström, M. & Wendt Höjer, F. *Erfarenheter av rasism i kontakt med svenska myndigheter och andra offentliga verksamheter – en kunskapsöversikt*. (Forum för levande historia, 2021). Tillgänglig på: [Erfarenheter av rasism i kontakt med svenska myndigheter och andra offentliga verksamheter – en kunskapsöversikt](#)

Länsstyrelsen, Vidga Normen. *Minoritetsstress i praktiken*. (Stockholm: Länsstyrelsen i Stockholms län, 2021). Tillgänglig på: [Minoritetsstress i praktiken](#)

MÄN. *MVP Skola*. (u.å.). Tillgänglig på: [MÄN – MVP Skola](#) [hämtad: 2025-11-27]

Pasalic Östborg, P. ”Så hamnar högerextremism i centrum genom sociala medier”. (Karlstad universitet, 28 maj 2025). Tillgänglig på: [Så hamnar högerextremism i centrum genom sociala medier | Karlstads universitet](#) [hämtad: 2025-11-21]

Pèrez Aronsson, F. ’Åh vad kul, nu börjar det invandrare på skolan!’. (Malmö universitet, 2019). Tillgänglig på: <https://doi.org/10.24834/educare.2019.4.4>

Raoul Wallenberg Academy. *Kubprogrammet*. (u.å.). Tillgänglig på [Kubprogrammet – Raoul Wallenberg Academy](#) [hämtad: 2025-11-27]

Rädda barnen. *Växa upp utan hat. Att prata med barn och unga om exterimism*. (2025). Tillgänglig på: [Växa Upp Utan Hat \(2025\) | Save the Children's Resource Centre](#)

Rädda Barnen. *Vuxna – Vad gör dom?* (2021). Tillgänglig på: [Vuxna – Vad gör dom? | Save the Children's Resource Centre](#)

Rädda barnen. *Prata om rasism: En vägledning för vuxna*. (2023). Tillgänglig på: [Prata om rasism – en vägledning för vuxna - Rädda Barnen](#)

Skolforskningsinstitutet. *Bilaga 3: Kvalitetsbedömning av primärstudier*. (2020). Tillgänglig på: [Bilaga 3: Kvalitetsbedömning av primärstudier](#)

Skolinspektionen. *Yttrande över Ett nationellt mobilförbud i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet Ds 2025:9*. (2025). Tillgänglig på: [Yttrande över Ett nationellt mobilförbud i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet](#)

Skolverket. *Antisemitism i skolan*. (2025). Tillgänglig på: [Ladda ned publikation - Skolverket](#)

Skolverket. *Läroplan för förskolan (Lpfö18 - reviderad 2025)*. (2025).

Skolverket. *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22, 2:a uppl.)*. (2024).

Skolverket. *Hantera rasism och intolerans i undervisningen*. (u.å.).
Tillgänglig på: [Hantera rasism och intolerans i undervisningen - Skolverket](#) [hämtad 2025-11-21]

Stockholms stad. *Stockholmsstandard för socialt fältarbete*. (2021).
Tillgänglig på: [stockholmsstandard-for-socialt-faltarbete.pdf](#)

Stockholms stad. *Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna*. (2024). Tillgänglig på: [Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna](#)

Stockholms stad. *Handlingsplan mot rasism 2030*. (2025).
Tillgänglig på: [Stockholms stads handlingsplan mot rasism](#)

Stockholms stads stadsrevision. *Kränkande behandling och diskriminering i förskolan*. (RVK 2025/93, nr. 3, 2025). Tillgänglig på: [Kränkande behandling och diskriminering i förskolan](#)

Unicef Sverige. *Civilsamhällets granskning 2025*. (2025).
Tillgänglig på: [18 UNICEF BarnsRattigheter Rapport low.pdf](#)

Utbildningsdepartementet. *Ett nationellt mobilförbud i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet*. (Ds 2025:9, 2025).
Tillgänglig på: [Ds 2025_9](#)

Wagrell, K. *Antisemitismen i Stockholms skolor: En rapport om skolpersonal och elevers upplevelser och tankar kring antisemitiska uttryck i sin skolmiljö*. (2022). Tillgänglig på: [antisemitismen-i-stockholms-skolor.pdf](#)

Östberg, O. *Med egna ögon – Svenska vardagsförståelser av rasism*. (Forum för levande historia, 2018). Tillgänglig på: [med egna ögon - svenska vardagsforstaelser av rasism.pdf](#)